

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav speciálněpedagogických studií

Bakalářská práce

Mgr. Pavla Bognerová

**Historie a současnost studijního oboru Asistent zubního technika
při Střední škole pro sluchově postižené v Praze – Radlicích**

Olomouc 2014

vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou bakalářskou práci vypracovala samostatně, s využitím pouze citovaných literárních pramenů, dalších informací a zdrojů v souladu s Disciplinárním řádem pro studenty Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Univerzitě Palackého v Olomouci v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

V Olomouci, 22. dubna 2014

.....
Mgr. Pavla Bognerová

Děkuji **doc. Mgr. Jiřímu Langerovi, Ph.D.** za odborné rady a vedení při vypracování bakalářské práce.

Poděkování patří i **Mgr. Farah Curry** a **Timothymu Curry, M.S.** za odbornou pomoc při překladu anotace a klíčových slov do anglického jazyka.

Bc. Davidu Jordovi projevují vřelé poděkování za ochotu, vstřícnost a konzultace k mé bakalářské práci, neposlední dík mu patří za pomoc s grafickou úpravou bakalářské práce.

Mgr. Lence Kučabové děkuji za podporu a jazykovou korekturu této práce.

Dále bych ještě chtěla poděkovat svým blízkým, bez jejichž podpory a shovívavosti by tato práce nikdy nevznikla.

Obsah

ÚVOD	5
1 Vymezení problematiky sluchového postižení	6
1.1 Terminologie.....	6
1.2 Klasifikace sluchových vad	7
1.3 Diagnostika a etiologie sluchového postižení.....	9
2 Komunikační systémy sluchově postižených.....	12
2.1 Komunikační systémy sluchově postižených dle Zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob	12
2.2 Český znakový jazyk	14
3 Vzdělávání sluchově postižených	17
3.1 Systém vzdělávání sluchově postižených	17
3.2 Typy škol pro sluchově postižené.....	19
3.3 Přístupy ke vzdělávání sluchově postižených.....	21
3.4 Vzdělávání sluchově postižených a integrace	23
4 Obor Asistent zubního technika	26
4.1 Historie a současnost oboru Asistent zubního technika.....	26
4.2 Komunikace ve škole.....	30
4.3 Sluchově postižený pedagog jako vzor.....	32
4.4 Statistika a uplatnění absolventů na trhu práce.....	33
ZÁVĚR	35
SEZNAM LITERATURY	37
ANOTACE	41
SEZNAM PŘÍLOH	43

ÚVOD

Téma, které jsem si vybrala pro tuto bakalářskou práci, nese název **Historie a současnost studijního oboru Asistent zubního technika při Střední škole pro sluchově postižené v Praze – Radlicích**. Rozhodla jsem se zpracovat toto téma, neboť tato střední škola byla v porevoluční době jedna z prvních, která nabídla sluchově postiženým žákům možnost studovat maturitní obor. Její prioritou je využívání tlumočnicka českého znakového jazyka v celém edukačním procesu. Dalším aspektem bylo, že historické podklady tohoto oboru v současné době neexistují, neboť byly v celém rozsahu zničeny při povodních, které postihly Českou republiku v roce 2002.

V této bakalářské práci jsem v první kapitole definovala terminologii, co je to sluchové postižení, jaká je klasifikace sluchových vad, jak se toto postižení diagnostikuje. Dále zde lze nalézt informace o etiologii sluchového postižení. Druhá kapitola se zabývá konkrétními formami komunikace sluchově postižených. Mezi hlavní formy této komunikace patří český znakový jazyk, bilingvální komunikace, totální komunikace a orální komunikace. V další kapitole jsem se také zaměřila na vzdělávání sluchově postižených v České republice a možnosti případné integrace.

Jádro bakalářské práce tvoří *obor Asistent zubního technika*. V této části práce jsem se zabývala historií tohoto oboru, od počátku jeho vzniku až do současnosti, je zde popsán vývoj a historické mezníky tohoto oboru. Především je zde vyzdviženo jeho prvenství, a to především v oblasti komunikace sluchově postižených. Na této střední škole se poprvé v historii objevil tlumočnick českého znakového jazyka jako komunikační „most“ mezi slyšícími pedagogy a sluchově postiženými studenty. Tato škola také jako jedna z prvních začala přijímat sluchově postižené pedagogy do svého pracovního týmu.

Cílem této bakalářské práce bylo poukázat na to, že v České republice existuje maturitní obor pro sluchově postižené, který má své nezaměnitelné zastoupení mezi středními školami, poskytuje sluchově postiženým studentům plnohodnotné vzdělání a následné uplatnění na trhu práce, případně připravuje sluchově postižené studenty ke studiu na vysoké škole. Prioritou tohoto oboru je přítomnost tlumočnicka českého znakového jazyka v celém edukačním procesu, sluchově postižení studenti se tak nepotýkají s komunikační bariérou.

1 Vymezení problematiky sluchového postižení

„Jak neslyšící, tak i nedoslýchaví lidé si dobře uvědomují, že se od sebe liší nejen stupněm ztráty sluchu, ale především rozdílnými problémy, potřebami (které jsou někdy až protichůdné), jazykem, kulturou, životní filosofií a stylem života.“ (Strnadová, 1998, s. 53)

Neslyšící označující se jako Neslyšící velkým N svoji sluchovou ztrátu nevnímají jako zdravotní postižení, nýbrž se považují za členy jazykové a kulturní menšiny.

1.1 Terminologie

Termín „sluchově postižený“ zahrnuje širokou škálu osob s vadou sluchu. Můžeme pod tento termín zahrnout osoby neslyšící/Neslyšící, nedoslýchavé jedince, osoby ohluchlé, uživatele kochleárního implantátu, osoby s vadou sluchu spolu s jinou přidruženou vadou.

Za osoby **neslyšící** lze považovat takové jedince, kteří neslyší od narození, ztratili sluch před nebo po nabytí mluvené řeči, osoby s praktickou nebo úplnou hluchotou. Tento pohled na neslyšící preferuje medicínský pohled. Kulturní pohled na sluchově postižené je odlišný, protože sami sluchově postižení se vnímají jako „**Neslyšící** (s velkým písmenem), protože se považují za jazykovou a kulturní menšinu. Jazykovou a kulturní menšinu z nich dělá existence znakového jazyka, podobné osudy a problémy, historie a často i společní vnější nepřátelé.“ (Hrubý, 1997, s. 38)

Za **nedoslýchavé** jedince můžeme považovat ty osoby, které s pomocí kompenzační pomůcky – sluchadla rozumí mluvené řeči. Komunikace nedoslýchavých záleží na velikosti ztráty sluchu. Většina dává přednost mluvenému jazyku, avšak někteří mohou dávat přednost českému znakovému jazyku, popř. znakované češtině (pokud ovládají český jazyk na náležité úrovni). „*Hlavním problémem nedoslýchavých dětí je, že jejich přijetí světem slyšících není nikdy stoprocentní a pokud se včas nenaučí na odpovídající úrovni i znakový jazyk, odmítne je i společenství neslyšících. V důsledku toho jsou často velice osamocené.*“ (Hrubý, 1997, s. 33)

Osoby, které ztratili sluch po nabytí mluvené řeči, řadíme mezi ohluchlé. **Ohluchlí** jedinci při komunikaci často využívají mluvenou řeč a spoléhají na odezírání. Jejich mluvená řeč má různou úroveň srozumitelnosti a pomocí logopeda si mohou udržet poměrně dobrou

mluvenou řeč. Problém ohluchlých spíše spočívá v psychologické oblasti, znají cenu zvuku a postrádají ho.

Uživatelé kochleárního implantátu patří mezi sluchově postižené, i když mnohdy samotní Neslyšící je mezi sebe nepřijímají. Kochleární implantát je vhodný pro osoby s velmi těžkou vadou sluchu, jimž korekce sluchadly nedává žádný přínos. Laici se mnohdy domnívají, že osoby, které mají kochleární implantát, lze považovat za slyšící. Jedná se o mýtus, protože neslyšící uživatelé kochleárního implantátu čeká po operaci dlouhá rehabilitace, učí se slyšet zvuky a přiřazovat jim význam, který dosud neznali. Úspěšnost implantace závisí na mnoha faktorech, někteří jedinci jsou schopni telefonovat a rozumět mluvené řeči bez odezírání, jiným implantace nepomůže vůbec.

1.2 Klasifikace sluchových vad

V běžné praxi se užívá termín **sluchově postižený**. Tento termín je však velmi obecný, neboť nelze z tohoto pojmu jednoznačně určit, o jakou specifickou vadu se jedná, zdali je jedinec neslyšící, nedoslýchavý, ohluchlý nebo uživatel kochleárního implantátu, popř. má-li ke své sluchové vadě ještě přidružené postižení. *„Sluchová vada na rozdíl od sluchové poruchy je stavem trvalým, který se léčbou nedá změnit. Podle statistických odhadů u nás žije přibližně 500 000 sluchově postižených. Přesné počty sluchově postižených u nás lze těžko zjistit, protože většinu z nich tvoří nedoslýchaví, u nichž došlo ke zhoršení sluchu ve vyšším věku.“* (Bulová in Pipeková, 1998, s. 85)

Rozdělení sluchových vad lze členit podle období sluchového postižení, místa vzniku sluchového postižení a stupně sluchového postižení. Nicméně kritéria rozdělení sluchových vad jsou mnohočetná.

Rozdělení podle období sluchového postižení – vrozená a získaná sluchová vada. **Vrozená sluchová vada** může být dědičná, může se vyskytovat i v řadě generací. Vrozené sluchové vady klasifikujeme podle dominance (nejobvyklejší dominantní syndromové formy sluchové poruchy jsou spojeny se syndromy – Waardenbergův, Sticklerův, Usherův a syndrom vestibulárního aquaeduktu /LVAS/) nebo umístění genové poruchy. Mohou být tedy geneticky podmíněné (existuje asi 30 typů genů, které mohou mít vliv na vrozený stav sluchu) nebo kongenitálně získané (prenatální – nemoci matky v těhotenství, zejména

v 1. trimestru, například zarděnky, spalničky, toxoplasmosa; perinatální – protražovaný porod, nízká porodní hmotnost novorozence, novorozenecká žloutenka, apod.).

Získaná sluchová vada se vyskytuje až po narození jedince, v postnatálním období. Zde je velmi důležitý aspekt, a to, zdali získaná sluchová vada vznikla v období před rozvojem mluvené řeči, anebo až po tomto období. To rozhoduje o tom, jestli získaná sluchová vada je prelingvální nebo postlingvální. Langer, Kučera (2012) uvádí: „*Prelingvální sluchové poruchy (vady) – které vznikly před ukončením základního vývoje jazyka a řeči (k ukončení základního vývoje jazyka a řeči dochází obvykle v rozmezí 4 – 7 let věku, v průměru je to 6. rok věku) a které neumožňují nebo omezují spontánní osvojení mluveného jazyka a následné lidské řeči. Postlingvální sluchové poruchy (vady) – které vznikly až po ukončení základního vývoje jazyka a řeči. Dítě (resp. dospělý člověk) s postlingválně získanou vadou sluchu již má jazykové a řečové dovednosti dostatečně fixovány, a nikdy tedy nedojde k jejich úplnému vymizení (dá se s nimi pracovat a dále je rozvíjet). V důsledku absence zpětné sluchové kontroly ovšem dochází k artikulačním a prozodickým změnám v mluveném projevu, které je možné minimalizovat včasným poskytnutím náležité a efektivní surdopedické a logopedické péče.*“ (<http://kurzy-spp.upol.cz/CD/2/1-02.pdf>)

Rozdělení podle místa vzniku sluchového postižení – Bulová in Pipeková (1998, s. 85) je rozlišuje následovně:

„*Periferní vady mohou být jednostranné nebo oboustranné. Rozlišujeme tyto tři formy:*

- *Převodní – konduktivní, způsobené poruchou zevního zvukovodu k oválnému okénku středního ucha.*
- *Nitroušní – percepční, je postižen blanitý labyrint vnitřního ucha, vláskové buňky nebo sluchový nerv.*
- *Smíšené – kombinované z obou předchozích typů.*

Centrální vady jsou způsobeny poškozením centrálního nervového ústrojí sluchového analyzátoru. Jestliže k ubývání sluchové schopnosti dochází v průběhu života, jde progresivní vady sluchu.“

Z hlediska stupně sluchového postižení – můžeme sluchové postižení charakterizovat jako nedoslýchavost, hluchotu a ohluchlost. **Nedoslýchavost** je snížené vnímání sluchu, rozeznáváme percepční (následek poruchy vnitřního ucha, jedinec má potíže slyšet, rozeznat

a rozlišit zvuky, i ty hlasité) nebo převodní (porucha ve vnějším uchu, zvukovodu, bubínku, kůstkách středouší nebo kombinací; projevuje se mírnou nebo středně těžkou nedoslýchavostí). **Hluchota** je snížená nebo chybějící schopnost vnímat zvuky, rozdělujeme ji na úplnou (úplná ztráta sluchu) nebo praktickou (zbytky sluchu). **Ohluchlost** je ztráta sluchu, k níž dochází během života člověka po nabytí mluvené řeči.

Horáková in Pipeková (2010, s. 146 – 147) nahlíží na stupeň postižení takto:

„Z hlediska kvality slyšeného zvuku se můžeme setkávat s různými hodnotami, které vymezují jednotlivé stupně sluchových poruch. Stav sluchu je možné posuzovat podle ztráty v decibelech, které jsou měřeny pomocí audiometrie (Tab. 1)“:

<i>normální stav sluchu</i>	<i>0 dB – 20 dB</i>
<i>lehká nedoslýchavost</i>	<i>20 dB – 40 dB</i>
<i>středně těžká nedoslýchavost</i>	<i>40 dB – 60 dB</i>
<i>těžká nedoslýchavost</i>	<i>60 dB – 80 dB</i>
<i>velmi těžká nedoslýchavost</i>	<i>80 dB – 90 dB</i>
<i>hluchota komunikační (praktická)</i>	<i>90 dB a více</i>
<i>hluchota úplná (totální)</i>	<i>bez audiometrické odpovědi</i>

Tab. 1: Posouzení výsledků audiometrie podle ztráty v decibelech pro vzdušné vedení v oblasti řečových frekvencí (Lejska, 2003, s. 36)

1.3 Diagnostika a etiologie sluchového postižení

Vady sluchu mohou být geneticky podmíněné, vrozené nebo získané, popř. získané během života. Velmi důležitá je včasná diagnostika sluchového postižení. Jen tak lze poté zahájit včasnou rehabilitaci (sluchadla, kochleární implantát) a tím dítěti v rámci možností dle ztráty sluchu zlepšit jeho psychomotorický vývoj, zvýšit jeho komunikační možnosti a umožnit rozvoj řeči.

V České republice není povinný aktivní vyhledávací program sluchových vad u novorozenců, tzv. screening. V současné době se tento screening provádí novorozencům, kteří se narodili sluchově postiženým rodičům, v případě podezření na sluchovou vadu nebo na požádání. Plošně se neprovádí.

Diagnostika sluchové vady by měla obsahovat tři fáze: odhalení sluchové vady, zjištění sluchové vady a zjištění příčiny vady.

Vyšetření sluchu se provádí na specializovaném pracovišti, ORL nebo foniatrii. Vyšetření provádí lékař, foniatr a popř. audiologická sestra. Každé dítě by mělo mít orientačně vyšetřeno sluch (do 6ti měsíců věku).

Vadu sluchu lze diagnostikovat pomocí (Horáková, 2012 srov. Hrubý, 1998):

Subjektivní zkoušky sluchu (spolupráce s pacientem):

Klasická zkouška sluchová – orientační zkouška za účelem posouzení stavu sluchu i rozumění na základě opakování slov, která vyšetřující předřikává.

Subjektivní audiometrie – audiometrické vyšetření (dítě ji zvládne přibližně od 3 – 4 let věku).

- Prahová tónová audiometrie – tónový audiogram – lékař zjišťuje nejnižší intenzitu zvuku (práh sluchu); vyšetřuje se zvlášť vzdušné vedení a kostní vedení. Výsledky se zaznamenávají graficky – audiogram.
- Slovní audiometrie – vyšetření stavu porozumění řeči, používá se sestava o 10 slovech. Slova musí být vhodně vybrána, výběr slov musí být foneticky a akusticky vyvážený.

Objektivní audiometrie (není nutná spolupráce s pacientem):

- Audiometrie z elektrické odezvy (ERA, BERA, CERA) – pacient se nepodílí na vyšetření; jedná se měření změn elektrické aktivity nervové soustavy při působení zvukového podnětu. ERA – zde téměř okamžitě reaguje elektrickou aktivitou kochlea a sluchový nerv. BERA – audiometrie z elektrické odezvy v mozkovém kmeni. CERA – audiometrie z elektrické odezvy mozkové kůry.
- Tympanometrie – měří se tlak za bubínkem, získávají se informace o stavu bubínku, přetlaku či podtlaku ve středním uchu, o stavu tří kůstek nebo přítomnosti tekutiny ve středouší.

- Otoakustické emise (EOAE) – vyvolávání akustických emisí vnějším zvukovým signálem (člověk má už před narozením v hlemýždi funkční vláskové buňky) – lze změřit již 24 hodin po narození.
- ERA – SSEP – provádí se v Praze, na ORL klinice, 2. LF UK a FN v Motole. Vyšetření se provádí ve spánku.

Vyšetření je většinou nutné opakovat, protože pouze na základě jednoho vyšetření se diagnóza nestanovuje. Odborný lékař doporučí následující postup a odkáže na příslušná pracoviště.

(Pulda, 1996 srov. Lejska, 1996 srov. Šlapák, Floriánová, 1999) dělí **etiologii sluchového postižení** podle místa vzniku sluchové vady, doby vzniku sluchové vady a vady dědičné.

Dle místa vzniku dělíme sluchové vady na **vadu převodní** (mechanická porucha části sluchové dráhy ve vnějším nebo středním uchu – záněty vnějšího zvukovodu, deformity vnějšího či středního ucha, zánět středního ucha, otoskleróza, cholesteatom) a **vadu percepční** (poškození ve vnitřním uchu nebo ve vyšších etážích sluchové dráhy – příčinou mohou být ototoxické látky, přidušení novorozence v průběhu porodu, zarděnky nebo toxoplasmóza v těhotenství matky, meningitida). Mohou se vyskytovat i kombinované vady sluchu.

Dle doby vzniku dělíme vady na **vrozené** (v důsledku dědičnosti nebo v době těhotenství matky) a **získané** (po narození jedince, v průběhu života, například těžké úrazy hlavy, presbyakuzie – stařecká nedoslýchavost).

Vady **dědičné** jsou speciální skupinou, dědičnost se projevuje většinou až v několikáté generaci. Existuje více než 90 typů dědičných vad sluchu.

2 Komunikační systémy sluchově postižených

*„Při dorozumívání se sluchově postiženými se nejčastěji setkáváme se dvěma základními komunikačními systémy – **audio-orálním** – reprezentovaný mluveným jazykem majoritní slyšící společnosti a **vizuálně-motorickým** – zastoupený především znakovým jazykem, znakovým jazykem a prstovými abecedami.“* (Horáková in Pipeková, 2006, s. 38)
Neslyšící řadící se do jazykové a kulturní menšiny používají ke svému dorozumívání znakový jazyk, což z nich dělá členy této skupiny, nikoliv jejich sluchové postižení.

2.1 Komunikační systémy sluchově postižených dle **Zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob**

Mezilidská komunikace je jednou ze základních potřeb člověka. Každý jedinec potřebuje nějakým způsobem komunikovat, přijímat informace. To, jakým způsobem komunikujeme, se odráží na naší osobnosti, na tom, jací jsme. Nedostatek komunikace nás neovlivňuje pouze po psychické stránce, ale na komunikaci je založena podstatná část našeho bytí.

I sluchově postižení mají přirozenou potřebu komunikovat. V minulosti neexistoval zákon, který by jednoznačně říkal, na co mají sluchově postižení právo. Změnilo se to až v roce 1998, kdy byl schválen Zákon o znakové řeči č. 155/1998 Sb., podle něhož mají lidé se sluchovým postižením právo na komunikaci ve svém zvoleném jazyce a právo na vzdělání prostřednictvím znakové řeči.

Zákon byl novelizován v roce 2008, a to **Zákonem o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob č. 384/2008 Sb., v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.**¹). V zákoně jsou definovány nejen komunikační systémy neslyšících, ale také i hluchoslepých osob.

¹ Viz příloha č. 1

Komunikační systémy neslyšících dle výše uvedeného zákona jsou následující:

„Český znakový jazyk

- *Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace.*
- *Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.*
- *Český znakový jazyk může být využíván jako komunikační systém hluchoslepých osob v taktilní formě, která spočívá ve vnímání jeho výrazových prostředků prostřednictvím hmatu.“*

Komunikační systémy vycházející z českého jazyka

Komunikační systémy neslyšících osob, které vycházejí z českého jazyka, jsou: znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny a písemný záznam mluvené řeči:

- *„**znakovaná čeština** – využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována; jsou ukazovány jednotlivé znaky, které jsou převzaté z českého znakového jazyka; znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob“,*
- ***prstová abeceda** – formalizované a ustálené postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou ke znázornění jednotlivých písmen české abecedy; prstová abeceda se využívá k odhláskování cizích slov, termínů; „prstová abeceda v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob,*
- ***vizualizace mluvené češtiny** – artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace,*
- ***písemný záznam mluvené řeči** – převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase; pro potřeby hluchoslepých se písemný záznam provádí zvětšeným písmem nebo Braillovým písmem.“*

2.2 Český znakový jazyk

Český znakový jazyk je považován za primární komunikační prostředek neslyšících/Neslyšících.

V průběhu dějin se pohledy na tento jazyk lišily, v dobách minulých byl spíše vnímán jako méněcenný komunikační prostředek, který má blízko ke gestům, či pantomimě. Zlom nastal v 60. letech 20. století ve Spojených státech amerických, kdy americký lingvista William Stokoe ve svých studiích ukázal, že znakový jazyk má všechny atributy přirozeného jazyka a lze ho tak považovat za plnohodnotný komunikační prostředek. „*W. Stokoe prokázal na materiálu amerického znakového jazyka, že znakový jazyk má definiční rysy spojované s lidskými jazyky vůbec, totiž dvojitě členění a arbitrárnost. Stokoe také ukázal, že tvary, pozice a pohyby jsou v znakovém jazyce uspořádány do specifické, zvrstvené a komplikované lingvistické struktury, s níž se pojí obdobné funkce jako se strukturou jazyka mluveného.*“ (Macurová, 2001, s. 70)

V České republice se český znakový jazyk začal zkoumat na počátku 90. let 20. století. Zasloužil se o to prof. PhDr. PaedDr. Miloň Potměšil, Ph.D. z Institutu pro neslyšící v Berouně, později výzkum na svá bedra převzala Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze pod záštitou prof. PhDr. Aleny Macurové, CSc.

Český znakový jazyk má všechny atributy přirozeného jazyka. Jedná se o vizuálně-motorický jazyk, který není příbuzný s mluveným jazykem. Macurová (2001) uvádí, že se od mluveného jazyka odlišuje tím, že je simultánní (mluvený jazyk je lineární) a má existenci v trojdimenzionálním prostoru.

Znakem simultánnosti je především to, „...že v znakových jazycích máme k dispozici dvojí nosiče významu. Některé významy jsou nesené tvary, pohyby a pozicemi rukou (tzv. nosiči manuálními), některé významy jsou nesené mimikou, pohyby a pozicemi hlavy a horní části trupu (tzv. nosiči nemanuálními). A obojí typ nosičů může být produkován a vnímán současně (pohybovat rukama a obličejovými svaly najednou není nijak obtížné - a třeba příslovečné určení způsobu se v českém znakovém jazyce vyjadřuje převážně právě tímto způsobem). Simultánně ovšem existují i subkomponenty manuální složky znaků znakových jazyků - také místo artikulace, tvar ruky, orientaci dlaně a prstů, pohyb můžeme produkovat

a vnímat najednou, současně. A simultánně (zároveň oběma rukama) je možné artikulovat také dva původně jednoruční znaky (např. ve složeninách). “ (Macurová, 1994, 1996)

Trojrozměrný prostor je základnou pro celou řadu gramatických struktur znakových jazyků, základnou textové soudržnosti. V tomto prostoru jsou rozvrženy všechny subjekty komunikace (přímí účastníci komunikace, předměty sdělování). V prostoru se vyjadřují gramatické kategorie, časoprostorové vztahy, ohýbají se slovesa a věcně obsahové vztahy mezi výpověďmi. V prostoru můžeme zaznamenat také tzv. změnu rolí, která je typická pro vypravování.

Servusová (2008) upozorňuje na to, že český znakový jazyk má odlišný slovosled než český jazyk, neskloňuje podstatná jména, nečasuje slovesa, ale za to se zde vyskytují jiné komponenty, kterými se význam přenáší.

Příklad slovosledu v českém jazyce: Moje maminka je hodná.

Příklad slovosledu v českém znakovém jazyce: MÁMA + MOJE + TYP + HODNÝ.

„Také v lexikální zásobě českého znakového jazyka lze nalézt velké množství znaků, pro které neexistuje v českém jazyce jednoslovný ekvivalent. Užívá se pro označení těchto obtížně přeložitelných znaků termín specifické znaky. Specifické znaky tvoří v rámci znakového jazyka zvláštní skupinu znaků, které se vyznačují tím, že v sobě velmi často nesou nějakou emoci, pozitivní či negativní, vyjadřují různé stavy lidské psychiky nebo osobní postoj mluvčího k někomu anebo něčemu a jejich hodnocení. Odtud také pramení nesnadná uchopitelnost významů jednotlivých znaků. Rodilí mluvčí je používají stejně často jako jiné znaky.“ (Motejzíkova, 2003) Specifické znaky jsou významnou součástí českého znakového jazyka. V současné době neexistuje odborná literatura věnující se této problematice, jeden z prvních kroků k bádání specifických znaků učinil ve své diplomové práci Mgr. Petr Vysuček, neslyšící odborník.

V majoritní společnosti je jen velmi málo těch, kteří český znakový jazyk ovládají. Možnost, jak se slyšící většina může domluvit se sluchově postiženými, je využití tlumočnicka českého znakového jazyka. Tlumočnick je osoba, která z výchozího jazyka (např. jazyka mluveného) převádí obsah sdělení do jazyka cílového (např. český znakový jazyk) a naopak.

Mladová (2010, s. 40 – 41) rozděluje tlumočnický na:

- **tlumočnický českého znakového jazyka,**
- **transliterátor znakové češtiny** – tlumočnický používá jednotlivé znaky českého znakového jazyka a přidržuje se gramatiky českého jazyka; kopíruje slovosled české věty,
- **vizualizátor mluvené češtiny** – tlumočnický zřetelně artikuluje ústy jednotlivá mluvená slova tak, aby zjednodušil neslyšícímu odezírání mluvené řeči.

Tlumočnický českého znakového jazyka by měl dodržovat Etický kodex².

² Viz příloha č. 2

3 Vzdělávání sluchově postižených

Vzdělávání je proces osvojování dovedností, postojů a znalostí. Tento proces probíhá nejen získáváním zkušeností během života, ale především na základě učení. Ve vzdělávacím procesu jedinec nabývá vědomostí, které rozvíjejí jeho praktické a poznávací činnosti. Vlivem těchto činností se formuje také osobnost jedince a jsou ovlivňovány jeho postoje.

Vzdělávání jedince začíná po narození a probíhá po celý život. Právo každého na vzdělání je zakotveno v **Listině základních práv a svobod** (hlava čtvrtá, článek 33), která je součástí Ústavy ČR. Nejinak je tomu i u sluchově postižených. Ti mají právo na vzdělávání v jazyce, který si zvolí (dle Zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob).

3.1 Systém vzdělávání sluchově postižených

V České republice je zaveden systém a síť školských zařízení, která poskytují vzdělání. Vzdělávání sluchově postižených žáků se soustřeďuje do sítě speciálních škol, popř. někteří žáci směřují do integrace.

V první řadě je třeba si ujasnit konkrétnost sluchové vady žáka. *Sluchové postižení* je rozmanitý pojem a každá sluchová vada potřebuje ojedinělý a specifický přístup, aby žák dosáhl co nejvyšší míry vzdělanosti. Žáci neslyšící potřebují jiný vzdělávací systém než žáci nedoslýchaví nebo ohluchlí. Žáci neslyšící by se měli například český jazyk učit jako cizí jazyk, neboť jejich mateřským jazykem je český znakový jazyk. Koncepce výuky cizího jazyka je odlišná než výuka mateřského jazyka u nedoslýchavých.

„Do roku 1991 byly školy pro žáky s vadami sluchu v ČR rozděleny podle typu sluchového postižení na MŠ a ZŠ pro nedoslýchavé, pro žáky se zbytky sluchu a pro neslyšící. Do nich byli žáci zařazováni především podle audiogramu.“ (Komorná, 2008, s. 13) Po roce 1991 se situace začala zlepšovat, přiklánělo se k názoru, že právem sluchově postižených je právo na vzdělání v českém znakovém jazyce. Zřizovaly se nové školy pro sluchově postižené, především střední školy, začaly se vydávat nové publikace, učebnice a učební texty týkající se vzdělávání neslyšících a rozmohl se nový trend ve vzdělávání – bilingvismus. Objevují se však i názory, že porevoluční stav v oblasti vzdělávání sluchově postižených je

špatný a nelze v tomto duchu pokračovat. Hudáková (2004, s. 178) upozorňuje na to, že *„pro velkou část dětí s vadami sluchu, především pro děti prelingválně neslyšící, je však tento přístup většinou naprosto neadekvátní a v konečném důsledku děti celoživotně poškozující (tonutí v bezjazyčí, psychické, citové, sociální a kognitivní deprivace, zmatení identity, špatné vzdělání a následné znevýhodnění na trhu práce atd.)“* Velkým problémem současnosti jsou nízké kompetence slyšících pedagogů v českém znakovém jazyce. Většina pedagogů se se svými žáky nedomluví, tudíž výsledek vzdělávacího procesu je velmi nedostačující. Vedle komunikačního problému narážíme na nesnáze s redukcí učiva, velkým nedostatkem kvalitního výukového materiálu a nekvalitními metodami a přístupy ve vzdělávání sluchově postižených žáků. Teprve 1. ledna 1999 vešel v platnost zákon o znakové řeči 155/1998 Sb., který poukazuje na to, že sluchově postižení mají právo na vzdělávání s využitím znakové řeči (tento zákon novelizován o deset let později Zákonem o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob – 23. září 2008). Situace se však pomalu zlepšuje, na školy pro sluchově postižené jsou přijímáni neslyšící pedagogové, kteří jsou pro žáky s vadami sluchu nejen jazykovým, ale i kulturním vzorem.

Žáci se sluchovým postižením se na školách pro sluchově postižené vzdělávají podle Školního vzdělávacího programu (ŠVP), který je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV).

Podmínky vzdělávání podle Vítkové (2004, s. 35 – 36) jsou následující:

- *„Právo na výběr vzdělávací cesty (např. bilingvální program, orální program, program totální komunikace);*
- *nižší počet žáků ve třídách;*
- *znalost problematiky sluchového postižení všemi pedagogy, individuální přístup učitele k žákovi;*
- *možnost úpravy obsahu učiva jednotlivých předmětů;*
- *znalost speciálních metod a jejich používání při výuce sluchově postižených;*
- *pokračování v logopedické péči podle potřeb žáků;*
- *materiální a technické vybavení a účinné kompenzační pomůcky (místnosti upravené k výuce, individuální sluchadla, skupinové naslouchací soupravy, dostatečné vybavení videorekordéry a televizory, počítače, psací telefony, faxy, indukční smyčky...);*

- *běžné i speciální učebnice, výukové videoprogramy, didaktické pomůcky, apod.;*
- *sluchově postižení žáci se sníženou úrovní rozumových schopností by se měli vyučovat podle speciálního vzdělávacího programu.“*

Do tohoto výčtu podmínek pro vzdělávání sluchově postižených by mělo být zahrnuto právo na asistenta, popř. tlumočníka českého znakového jazyka.

3.2 Typy škol pro sluchově postižené

Podle vyhlášky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky z roku 1991 „byly názvy všech tří typů škol pro žáky s vadami sluchu změněny na ***mateřské, základní a střední školy pro sluchově postižené***. (Komorná, 2008, s. 25)

Mateřské školy pro děti s vadami sluchu fungují při základních školách pro sluchově postižené. Komunikace v mateřské škole závisí na tom, při jaké škole je zřízena – preferuje se komunikace orální nebo v českém znakovém jazyce.

Základních škol pro sluchově postižené je v České republice třináct. „V Čechách nalezneme sedm základních škol pro sluchově postižené, na Moravě je těchto školských zařízení šest. Základní školy pro sluchově postižené (dále ZŠ pro SP) disponují nejen internátním zařízením pro žáky, ale také speciálně – pedagogickými centry. Většinou základní školy pro sluchově postižené nejsou samostatným zařízením, ale jsou součástí komplexu škol pro sluchově postižené, např. zde můžeme najít nejen ZŠ pro SP, ale i mateřské školy pro SP, střední školy pro SP a střední odborná učiliště pro sluchově postižené s různými obory (např. Střední odborné učiliště – obor kuchař v Praze – Holečkově; Střední školu pro sluchově postižené (např. Střední pedagogická škola pro sluchově postižené v Hradci Králové apod.)“ (Bogner, 2011) Žáci na základní škole pro sluchově postižené se vzdělávají podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, který je východiskem pro Školní vzdělávací program. Působí zde speciální pedagogové, u nichž se předpokládá, že ovládají český znakový jazyk na takové úrovni, aby mohli vést edukační proces. V případě potřeby jsou ve třídách asistenti pedagoga. V současné době se začínají prosazovat na některých základních školách neslyšící pedagogové/asistenti.

Střední školy pro sluchově postižené se dočkaly rozvoje až po roce 1991. V současné době se sluchově postižení absolventi základních škol mohou hlásit na maturitní obory: Asistent zubního technika (Praha – Radlice), Předškolní a mimoškolní pedagogika, Reprodukční grafik pro média (Hradec Králové), Informační technologie (Valašské Meziříčí, Brno), Informační služby (Praha – Ječná), Hotelnictví a turismus (Praha – Smíchov).

Součástí týmu střední školy pro sluchově postižené v Praze – Radlicích (obor Asistent zubního technika) a střední školy pro sluchově postižené v Hradci Králové (Předškolní a mimoškolní pedagogika, Reprodukční grafik pro média) je i tlumočnický českého znakového jazyka. V rámci oboru Asistent zubního technika jsou ve škole tlumočeny všechny vyučovací předměty (vyjma např. těch, kde je třída složena z neslyšících studentů a vyučuje neslyšící pedagog); na královéhradecké střední škole pro sluchově postižené jsou tlumočeny jen některé předměty.

Nabídka nematuritního studia, kdy mohou sluchově postižení zájemci získat výuční list, je poměrně bohatší. Střední odborná učiliště pro sluchově postižené jsou většinou tříletá, a jsou zakončena závěrečnou zkouškou. Sluchově postižení mohou absolvovat tyto obory: kuchařské práce, cukrářské práce, šití oděvů, obuvnické práce, tkalcovské práce, keramické práce, sklenářské práce, truhlářské práce, zahradnické práce a jiné.

Vysokoškolské vzdělání určené přímo pro sluchově postižené lze získat pouze na Janáčkově akademii múzických umění v Brně, Divadelní fakultě (obor Výchovná dramatika pro Neslyšící), na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, Ústavu jazyků a komunikace neslyšících (obor Čeština v komunikaci neslyšících) a na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové, Katedře speciální pedagogiky (obor Sociálně výchovná péče o smyslově postižené). Sluchově postižení mohou studovat i jiné vysoké školy dle vlastního výběru, mohou využít tzv. studijní podporu (tlumočnické služby, služby zapisovatele, doplňkovou výuku českého jazyka a cizích jazyků, služby tutorů, technickou podporu, E-learning, popř. jiné vizuální technologie). V případě potřeby lze požádat i o Individuální studijní plán.

3.3 Přístupy ke vzdělávání sluchově postižených

Přístupy ke vzdělávání sluchově postižených vychází ze dvou základních přístupů ke hluchotě. První přístup je medicínský, druhý přístup upřednostňuje neslyšící jako jazykovou a kulturní menšinu a má tedy kulturní charakter. „V zásadě tedy lze hovořit o dvou základních proudech/přístupech, které se liší v samotném ohledu na osoby se sluchovou vadou: přístup monolingvální/monokulturní (vycházející z medicínského pohledu na hluchotu), přístup bilingvální/bikulturní (chápe hluchotu jako kulturní odlišnost).“ (Komorná, 2008, s. 17)

V monolingválním/monokulturním přístupu je cílem, aby si sluchově postižený žák v plné míře osvojil jazyk majoritní společnosti, tento jazyk je pokládán za jeho mateřský jazyk. Žák by se měl plně začlenit do této majoritní společnosti, měl by se co nejméně od této společnosti odlišovat. Tento přístup převažuje především u žáků se sluchovým postižením, kteří mají slyšící rodiče. Ti upřednostňují teorii, že jejich sluchově postižené dítě by mělo mluvit a odezírat, být tedy naprosto samostatné a obejít se například bez tlumočnicka českého znakového jazyka. Žák by tedy měl zvládnout mluvenou řeč pomocí vyučovací **metody orální**.

Podle Komorné (2008, s. 18) lze v rámci orálního přístupu rozlišit **metody unisenzorické** (čistě orální) a **metody multisenzorické** (metody založené na využití sluchu, mluvení, odezíráni, psaném jazyce – čtení a psaní, prstové abecedě apod.).

Pro srovnání, Krahulcová (2003, s. 29) dělí orální komunikační systémy na:

- *„čistě orální monolingvální systémy – nerespektují fyziologické potřeby těžce sluchově postižených, nepodporují možnost vizualizace mluveného jazyka, a proto se od nich postupně upouští;*
- *orální systémy doplňované vizuálně-motorickými znaky slovní podstaty – dominuje vizualizace mluvené řeči, především využití daktylní abecedy, pomocných artikulačních znaků, atd.;*
- *orální systémy permanentně doplňované vizuálně-motorickými znaky neslovního typu, označované jako bimodální – přínosem je významná stimulace verbálního rozvoje a vysoká komunikativní hodnota znaku, gesta.“*

Přístup bilingvální/bikulturní respektuje neslyšící jako jazykovou a kulturní menšinu, neslyšící se označují velkým písmenem N – *Neslyšící*. Hlavním cílem tohoto přístupu je, aby žáci s vadou sluchu dosáhli maximálního osobnostního, poznávacího a sociálního rozvoje. Primárním jazykem pro tento přístup není jazyk mluvený, ale přirozený jazyk neslyšících – český znakový jazyk. Je to jazyk, který si sluchově postižené dítě dokáže osvojit přirozeným způsobem. A až poté, co si primárně osvojí tento jazyk, si začíná osvojovat jazyk majoritní (slyšící) společnosti, ale produkce a recepce se soustředí na psanou formu. Neméně důležité je klást důraz na to, aby si sluchově postižené dítě osvojovalo i kulturu komunity neslyšících, a až poté si osvojovalo zvyky majoritní společnosti. Je tedy nesporné, že je důležité, aby se dítě s vadou sluchu podílelo jak na životě komunity neslyšících, tak i na kultuře majoritní společnosti, protože se musí aktivně podílet na jejím dění. Vyučovací metodou je **metoda** označovaná jako **bilingvální**, resp. **znakově bilingvální**. Ve prospěch této metody se považují následující argumenty (Komorná, 2008, s. 20):

- *„znepokojení nad neuspokojivými výsledky absolventů škol s orálními programy;*
- *relativní úspěch neslyšících dětí neslyšících rodičů;*
- *uznání znakových jazyků jako jazyků plnohodnotných;*
- *problémy spojené s užíváním manuálně kódovaných mluvených jazyků ve výuce;*
- *důkazy o tom, že ve znakově bilingválních programech ve Skandinávii ve čtení a ve školních výkonech obecně dosahují žáci vyšší úrovně.“*

Bilingvismus lze rozdělit na přirozený (např. dítě komunikuje s matkou česky a s otcem anglicky) a umělý (dítě navštěvuje anglickou školu, uměle vytvořené podmínky).

Je namístě zmínit i přístup, který se nezařazuje mezi monolingvální a bilingvální přístupy. Tento přístup je označován jako **totální komunikace**. Freeman, Carbin, Boese (1992, s. 156) uvádí, „...že totální komunikaci nelze uvádět jako jeden systém, nýbrž jako pružný přístup ke komunikaci.“ Krahulcová (2003, s. 34) definuje totální komunikaci „jako komplexní komunikační systém, který v sobě spojuje všechny použitelné komunikační formy (akustické, vizuální, slovní, neslovní, manuální atd.) k dosažení účinného a obousměrného dorozumívání se se sluchově postiženými a mezi nimi navzájem.“

Obecné a základní cíle pro totální komunikaci shrnul Potměšil (2000) následovně:

- *„Dítě má právo a reálnou možnost vyjadřovat se přirozeným způsobem, který rozvíjí jeho jazykovou kompetenci a motivuje jej k další komunikaci.*
- *Neslyšící dítě má právo si svobodně zvolit způsob komunikace, který mu vyhovuje a to v jakékoliv situaci.*
- *Respektování dvou základních komunikačních potřeb – umění naslouchat a potřeba být vyslyšen.*
- *Děti mají ve školní třídě zaveden společný jazyk založený na znakové i mluvené řeči.*
- *Díky dobrým výsledkům v komunikaci lze u dítěte úspěšně budovat sebeúctu, pomáhat hledat vlastní identitu, položit již v útlém dětství kvalitní základy k výstavbě osobnosti.“*

Dalo by se říci, že totální komunikace je spíše filozofií přístupu ke sluchově postiženým než samotnou vyučovací metodou.

3.4 Vzdělávání sluchově postižených a integrace

Základním pilířem pro integraci sluchově postižených je **vyhláška 147/2011 Sb.**, kterou se mění vyhláška 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných³. Tato vyhláška nabyla účinnosti 1. září 2011.

Dle této vyhlášky se může žák se zdravotním postižením vzdělávat formou integrace do běžné školy. Integrace je podle Sováka (1972) *„naprosté zapojení a plné splynutí defektního jedince se společností lidí zdravých, a to ve výchově a vzdělání, v pracovním uplatnění i ve společenském soužití. Jedinec se stává zcela nezávislým a samostatným, neboť byl úplně a beze zbytku zbaven defektivit, s níž se dokázal i subjektivně vyrovnat.“* Tato

³ Viz příloha č. 3

definice je zastaralá, i přesto, že je jedinec integrován, nemůže se úplně a beze zbytku zbavit defektivy. V případě sluchově postiženého žáka, který je integrován do běžné třídy, nedochází k úplné samostatnosti a i nadále zůstává sluchově postiženým se specifickými potřebami v závislosti na stupni svého postižení.

Dle Janotové, Svobodové (1998) není pro integraci stav sluchu žáka podstatný, důležité je to, jak rozumí mluvené řeči a umí vhodně využívat kompenzační pomůcky (sluchadla). Dítě by mělo být se svojí sluchovou vadou smířeno a mělo by být na rozumové úrovni v mezích normy. Doporučují, aby dítě před nástupem na běžnou základní školu navštěvovalo mateřskou školu běžného typu.

Integrace může být individuální (tato integrace probíhá u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle individuálního vzdělávacího plánu v běžné třídě nebo probíhá ve třídě speciální školy určené pro žáky s jiným druhem postižení) nebo skupinová (probíhá se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami ve speciální třídě nebo specializované třídě zřízené podle zvláštních předpisů).

Individuální integrované vzdělávání může mít řadu forem (Okrouhlíková, Hudáková, 2005 in Komorná, 2008, s. 43):

- *„dítě s vadou sluchu má totožný rozvrh s rozvrhem ostatních dětí*
- *dítě má stejný rozvrh, ale na některé (nebo na všechny) předměty má asistenta a/nebo tlumočnicka*
- *na některé předměty chodí k jinému (specializovanému) učiteli na individuální výuku*
- *v rámci některých předmětů chodí na výuku speciálně připravenou pro skupinu dětí s vadou sluchu z různých tříd*
- *dítě má v rozvrhu navíc (nebo místo vybraných předmětů) speciální předmět, např. znakový jazyk, kulturu neslyšících, rytmickou a pohybovou výchovu nebo logopedii“*

V případě, že je přistoupeno k integraci sluchově postiženého žáka, je nutné vypracovat **Individuální vzdělávací plán** (IVP). Na vypracování IVP se podílejí pedagogové žáka, vedení školy, speciální pedagog, pracovníci Speciálně pedagogického centra (SPC) a rodiče žáka. Náležitosti IVP udává vyhláška č. 73/2005 Sb. novelizována vyhláškou č. 147/2011 Sb.

Langer (2003) ve svém článku uvádí, že „bezproblémová integrace dítěte v období školní docházky (na základní i střední škole), ovšem ještě stále neznamena, že je „vyhráno“. Problém může nastat později, při samotné socializaci a enkulturaci sluchově postiženého dospívajícího člověka. Minorita sluchově postižených se od ostatních druhů postižení liší svým odlišným způsobem komunikace, nekomunikují většinovým jazykem, ale vlastním znakovým jazykem.“ (<http://www.uss.upol.cz/cz/clenove/profil/langer/clanky/2003-Prakticke.pdf>). Nikdy by se tedy k integraci nemělo přistupovat „za každou cenu“, je důležité zohlednit veškeré aspekty, žák by měl být nejen zralý, ale měl by mít i dostatečné sebevědomí, schopnost dobře se orientovat ve slyšícím prostředí, být emočně a sociálně vyzrálý a navazovat kontakty nejen se slyšícími vrstevníky, ale i pedagogy. Nemělo by se opomínat na využití kompenzačních pomůcek (sluchadla, FM pojítka, a další pomůcky usnadňující vnímání mluveného projevu).

4 Obor Asistent zubního technika

Vzdělávání sluchově postižených prošlo za poslední desetiletí velkou změnou. Za doby komunismu měli sluchově postižení na výběr jen dvě školy, které byly zakončeny maturitní zkouškou – Gymnázium v Praze v Česku a Střední průmyslová škola oděvní v Kremnici na Slovensku. Po ukončení povinné školní docházky se žáci s vadou sluchu mohli přihlásit pouze na Střední odborné učiliště pro sluchově postiženou mládež v Praze nebo Brně (obor klempíř, obuvník, čalouník, strojní mechanik, krejčí). Velkým porevolučním obratem bylo založení dalších oborů pro sluchově postižené, zejména maturitních. Jedním z oborů byl i obor Zubní technik pro sluchově postižené (dnes Asistent zubního technika).

4.1 Historie a současnost oboru Asistent zubního technika

Obor *Zubní technik* byl založen v roce 1994 jako pětiletý maturitní obor na podnět Institutu pro neslyšící v Berouně, který vedl prof. PhDr. PaedDr. Miloň Potměšil, Ph.D. ve spolupráci s MUDr. Michalem Vojnarem, stomatologem, otcem tří neslyšících dětí.

Zřizovatelem tohoto oboru bylo Ministerstvo zdravotnictví, obor byl podmíněn spoluprací a zhotovením vzdělávacích plánů podle běžné Střední zdravotnické školy – obor Zubní technik sídlící v Praze, na Alšově nábřeží. Později se zřizovatelem stává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které pověřuje řízením Středočeský kraj. Škola byla zřízena v prozatímních prostorách Federace rodičů a přátel sluchově postižených v Berouně, v Hostímské ulici č. 703/0439. Na téže adrese sídlilo i Národní centrum pro neslyšící, institut pro neslyšící. Ředitelem nově vzniklé **Střední zdravotnické školy pro sluchově postižené – obor Zubní technik** se stal prof. PhDr. PaedDr. Miloň Potměšil, Ph.D. Na postu ředitele se později vystřídalí Mgr. Marcela Vašková, Mgr. Andrea Hudáková, Ph.D., Mgr. Šárka Prokopiusová.

V roce 2002 postihly Českou republiku ničivé povodně, zasažena byla i škola v Berouně. Bylo nutné zajistit náhradní prostory, ale nepodařilo se vyjednat sloučení s tamní zdravotnickou školou. Školní rok 2002/2003 začal později, protože bylo nutné prostory školy vyklidit a výuka mohla probíhat pouze ve vyšších patrech budovy. Bylo zřejmé, že se budou muset hledat nové prostory. Tento školní rok probíhala jednání se Základní a Mateřskou školou pro sluchově postižené v Praze 5 – Radlicích o možnosti sloučení a získání prostor

v budově této školy. Po úspěšném jednání se škola v létě roku 2003 přestěhovala a nový školní rok 2003/2004 byl zahájen už v Praze – Radlicích. Zastupitelstvo Hlavního města Prahy schválilo usnesením ze dne 26. června 2003 zřízení Střední zdravotnické školy pro sluchově postižené jako součást příspěvkové organizace Speciální školy pro sluchově postižené, Praha 5, Výmolova 169, s účinností od 1. září 2003. Zřizovatelem se tedy stal Magistrát hlavního města Prahy. Střední zdravotnická škola byla tedy sloučena se stávající školou spadající po paní ředitelku PaedDr. Janu Barešovou. Zástupkyní pro střední školu se stala Mgr. Šárka Prokopiusová, na postu zástupců se dále vystřídali Mgr. Marie Horáková, PhDr. Anna Cíchová Hronová, Mgr. Alexandra Vančurová, Mgr. Fedor Krajčík, Bc. David Jorda.

V současné době je ředitelkou Střední školy, Základní školy, Mateřské školy pro sluchově postižené Mgr. Věra Pavličková, statutární zástupkyní Mgr. Alice Krňanská a zástupcem pro střední školu je Bc. David Jorda (první neslyšící zástupce v historii českého školství).

Od školního roku 2006/2007 byl obor *Zubní technik* restrukturalizován na obor *Asistent zubního technika*. K této změně došlo na základě požadavků na sjednocení ve vzdělávání v Evropské unii. Od školního roku 2013/2014 byl Učební plán Školního vzdělávacího programu střední školy pro sluchově postižené (obor vzdělání 53-44-M/03 Asistent zubního technika) zkrácen na čtyři roky prezenční formy studia. Pátý rok je možno studovat v rámci Individuálního vzdělávacího programu.

Absolvent po ukončení střední školy by měl získat jak odborné kompetence (zhotovení a oprava všech typů fixních a snímatelných protéz, ortodontických pomůcek; měl by zvládnout technologii zpracování všech protetických materiálů, umět ovládat přístrojové vybavení ve stomatologické laboratoři, uplatňovat nejnovější odborné poznatky v praxi, dodržovat zásady hygieny a bezpečné práce, stanovené předpisy a normy), tak i kompetence sociální, občanské, komunikativní, kompetence k učení a řešení problému.

Čtyřleté denní studium podle ŠVP zpracovaného z RVP (Tab. 2):

Kategorie a názvy vyučovacích předmětů	Počet týdenních vyučovacích hodin v ročníku					Celkem hodin za studium
	1	2	3	4	celkem	
A. Povinné						
a) základní						
Český jazyk a literatura	4	4	4	4	16	532
Anglický jazyk	3	3	3	3	12	399
Občanská nauka	1	1	1	2	5	164
Dějepis	1	1	1	-	3	102
Matematika	3	2	2	-	7	239
Fyzika	1	1	-	-	2	70
Chemie	2	-	-	-	2	70
Biologie	2	-	-	-	2	70
Informační a komunikační technologie	2	-	2	-	4	134
Tělesná výchova	2	2	2	2	8	266
Ekonomika	-	-	-	2	2	62
Veř. zdravotnictví a výchova ke zdraví	-	-	1	-	1	32
První pomoc	-	1	1	-	2	67
Somatologie a stomatologie	2	1	1	1	5	168
Základy epidemiologie a hygieny	-	-	1	-	1	32
Kreslení a modelování	5	-	-	-	5	175
Protetická technologie	3	2	1	1	7	238
Stomatologická protetika	-	2	2	2	6	196
Zhotovování stomatologických protéz	-	12	12	14	38	1238
Počet hodin celkem	31	32	34	31	128	4254
b) výběrové a volitelné						
Český znakový jazyk	2	2	-	-	4	140
Seminář k maturitě (ČJ a maturitní povinně volitelné předměty)	-	-	-	4	4	124
Celkový počet hodin	33	34	34	35	136	4518

Tab. 2: Interní dokument střední školy – Učební plán

Během čtyřletého studia studenti absolvují povinnou měsíční odbornou praxi ve stomatologické laboratoři, absolvují povinně turistický a lyžařský kurz. Ve školním roce se zúčastní Celostátních her pro sluchově postiženou mládež a jiných kulturních a sportovních akcí. Výjimkou nejsou ani odborné stáže v zubních laboratořích v zahraničí (uskutečněny již stáže v Německu a Španělsku).

„Při výuce cizích jazyků a v předmětu český jazyk a literatura jsou žáci rozděleni do dvou skupin podle stupně sluchového postižení a jazykových a komunikačních preferencí. V jedné ze skupin je komunikačním kódem český znakový jazyk (převážně studenti prelingválně neslyšící), ve skupině druhé se při komunikaci využívá mluvené formy českého jazyka (studenti nedoslýchaví).“ (http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf)

Český jazyk: ve skupině, kde se komunikuje českým znakovým jazykem, probíhá výuka vedená dvěma pedagogy – slyšícím a neslyšícím (slyšící pedagog zodpovídá za obsah učiva, neslyšící pedagog za metodu při výkladu; slyšící pedagog ovládá český znakový jazyk na komunikační úrovni, neslyšící pedagog je rodilým mluvčím; výuka probíhá v českém znakovém jazyce a psané formě českého jazyka); ve skupině, kde se komunikuje mluvenou formou, vyučuje slyšící/nedoslýchavý pedagog; výuka probíhá v mluveném českém jazyce.

Anglický jazyk: v obou skupinách je výuka zajištěna jedním pedagogem (ve skupině preferující český znakový jazyk tento cizí jazyk vyučuje neslyšící pedagog, ve skupině, která preferuje mluvenou formu, edukační proces vede pedagog slyšící/nedoslýchavý).

„Ukončování vzdělání se řídí ustanovením vyhlášky 561/2004 Sb., školského zákona a další platnou legislativou, která ukončení vzdělávání doplňuje, či zpřesňuje. Vzdělávání je ukončeno úspěšným složením maturitní zkoušky. Maturitní zkouška se koná podle platných právních předpisů. Vzdělání v tomto oboru se ukončuje závěrečnou zkouškou, která se skládá z praktické, písemné a ústní části. Maturitní zkoušku koná žák, který řádně ukončí studium ve 4. ročníku vzdělávání a který se k maturitní zkoušce přihlásil.“ (http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf) Maturitní zkouška se skládá ze společné části (zkouška z českého jazyka, cizího jazyka a volitelné zkoušky – matematiky, informačně technologického základu a občanského základu) a profilové části (zkouška ze stomatologické protetiky a protetické technologie a zhotovování stomatologických protéz).

V některých případech (na základě IVP žáka) může být ve výuce přítomen i osobní asistent nebo asistent pedagoga.

V případě potřeby škola disponuje vlastním Speciálně-pedagogickým centrem (SPC), které je připraveno zajišťovat a poskytovat poradenské služby.

Součástí školy je i internát, kde mohou studenti pobývat po dobu svého studia na střední škole. Jedná se o internát rodinného typu s kapacitou 18 lůžek. Ubytování je zajištěno ve třílůžkových pokojích se společným sociálním zařízením. K vybavení internátu náleží klubovna a kuchyňka. Studenti mají možnost využít WI-FI připojení k internetu. Studenti se mohou stravovat celodenně ve školní jídelně, která se též nachází v budově školy. Volno – časové aktivity jsou rozmanité, studenti mohou využívat školní hřiště, tělocvičnu nebo keramickou dílnu. Ojedinělým projektem školy je MTD (Multimediální tvůrčí dílna), kde se studenti mohou učit pracovat s poloprofesionální filmovou a fotografickou technikou ve vlastním plně vybaveném ateliéru. Projekt MTD pořádá kurzy a projekty ve spolupráci s Filmovou akademií múzických umění a účastní se filmových festivalů (Film Delf Festival Wolverhpton; Arts&Film Telč – Cena města Telč za film „Rodina je rodina“; Antifetfest Praha – Cena diváků a druhé místo za film „Rozhodnutí“; apod.).

4.2 Komunikace ve škole

Na střední škole studují studenti nejrůznějších sluchových vad, včetně studentů s kochleárním implantátem. Studenti si podle své preference mohou volit komunikační kód, který jim vyhovuje a kterému rozumí. V komunikaci s pedagogy mohou využívat mluvený český jazyk nebo český znakový jazyk. Oba tyto jazyky zde žijí rovnocenně, pospolu. Filozofií školy je především plnohodnotná komunikace nejen mezi studenty a pedagogy, ale i mezi studenty samými, rozvoj jejich osobnosti a samostatnost studentů v běžném životě. Škola se snaží zajistit studentům „...nejvyšší možnou úroveň výuky především odborných a jazykových předmětů potřebných pro maturitu. Stranou našeho zájmu ale nezůstávají ani další předměty a český znakový jazyk.“ (http://www.vymolova.cz/#!stredni_zdravotnicka_skola-komunikace_ve_skole)

Obor Zubní technik (nyní Asistent zubního technika) má své prvenství ve využití tlumočnicka českého znakového jazyka ve výchovně vzdělávacím procesu. Už při založení

oboru bylo podmínkou Ministerstva zdravotnictví, že výuka bude probíhat za přítomnosti tlumočnicka českého znakového jazyka. Od roku 1994 je tedy součástí týmu školy i tlumočnick. „Při výuce je vytvářeno plnohodnotné komunikační prostředí, ve kterém mají všichni stejné komunikační podmínky a rovnocenný přístup k informacím. Výuka probíhá vždy za přítomnosti tlumočnicka. Tlumočnick zprostředkovává komunikaci mezi studenty a pedagogy nebo studenty navzájem.“ (http://www.vymolova.cz/#!stredni_zdravotnicka_skola-komunikace_ve_skole) Tlumočnick je povinen dodržovat zásady spolupráce pedagoga a tlumočnicka⁴ a Zásady v tlumočnické praxi⁵.

„Při komunikaci jsou dodržována základní pravidla pro komunikaci s osobami s vadou sluchu. Výuka probíhá nejčastěji za přítomnosti pedagoga a tlumočnicka českého znakového jazyka, jejichž pozice jsou striktně rozděleny. Pedagog zodpovídá za obsah a zvolené metody výuky, tlumočnickovou zodpovědností je adekvátní převedení sdělení z jednoho jazyka do druhého. Pedagog a tlumočnick si do své práce vzájemně nezasahují, spolu ale spolupracují.“ (http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf) Při komunikaci se studenty s vadou sluchu je nutné brát na zřetel, jakým komunikačním kódem student komunikuje a při edukačním procesu dodržovat určitá pravidla komunikace (navázání očního kontaktu; pedagog zároveň není otočen k tabuli a nehovoří; výklad neprobíhá zároveň s ukázkou videa, obrázků; pedagog nestojí před zdrojem světla; apod.) „Dále je potřeba zohlednit, že žáci s vadou sluchu musí při výkladu neustále udržovat oční kontakt s učitelem případně s tlumočnickem (nedoslýchaví žáci si pomáhají při porozumění odezíráním, žáci neslyšící sledují výklad v českém znakovém jazyce) a nemohou si dělat vlastní zápisky. Je tedy vhodné, aby pedagog dával žákům dostatek tištěných materiálů a podkladů. U žáků, jejichž mateřským jazykem je český znakový jazyk, je potřeba přizpůsobit úroveň psané formy českého jazyka, neboť český jazyk je pro ně jazykem cizím.“ (http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf)

⁴ Viz příloha č. 4

⁵ Viz příloha č. 5

4.3 Sluchově postižený pedagog jako vzor

Pedagog je jedním ze základních činitelů výchovně-vzdělávacího procesu, jeho role je nezastupitelná. Pedagog by měl svým žákům a studentům předávat znalosti, vědomosti, motivovat žáky k učení, rozvíjet jejich morální zásady a vést je i k sebevzdělávání.

„Největším problémem neslyšících dětí není ztráta sluchu, ale potíže s vytvořením adekvátního komunikačního systému.“ (Freeman, Carbin, Boese, 1992, s. 29) U sluchově postižených je nutné, aby pedagog řídící edukační proces měl s žáky společný jazykový kód, ve většině případů se jedná o český znakový jazyk. Jen malé procento slyšících pedagogů ovládá tento jazyk na takové úrovni, aby mohli plnohodnotně vést celý výchovně-vzdělávací proces. Doplníme-li nezastupitelnost nejen jazykového, ale i kulturního a sociálního vzoru, kulturních hodnot Neslyšících, pak uznejme, že slyšící pedagog, který tyto znalosti nemá, nemůže být plnohodnotným vzorem pro své sluchově postižené studenty. „Ideálním“ vzorem pro sluchově postižené studenty tak může být sluchově postižený pedagog. Tento pedagog musí splňovat náležitosti v oblasti vzdělání (magisterské studium Speciální pedagogiky a aprobace v oboru) a dále vzdělání v oblasti českého znakového jazyka (vysokoškolské studium lze získat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy – Ústav jazyků a komunikace neslyšících v rámci oboru Čeština v komunikaci neslyšících).

Sluchově postižený pedagog má nezastupitelnou úlohu především oblasti komunikace. Využívá společný jazykový kód jako sluchově postižení studenti, a ti k němu mají větší důvěru, mohou s ním komunikovat „přímo“ bez přítomnosti tlumočnicka. Studenti jsou tak otevřenější a plnohodnotně vyjadřují své názory. *„Slyšící učitelé se jen stěží stanou dobrými příklady pro své žáky, když se s nimi dobře nedomluví a nerozumějí tomu, jak neslyšící dítě vidí svět. Neslyšící děti obvykle milují své neslyšící učitele. Považujeme to za přirozené a nevyhnutelné.“* (Freeman, Carbin, Boese, 1992, s. 253)

Neslyšící pedagogové podle Komorné (2008, s. 48):

- *„představují přirozený model a podporu pro bilingvální/ bikulturní vzdělávání,*
- *jsou přirozenými modely a zároveň učiteli ZJ,*
- *představují pozitivní identifikační roli pro n/Neslyšící studenty,*
- *nabízejí rodičům možnost nahlédnout na výchovu a vzdělávání z perspektivy n/Neslyšících,*

- *šíří přirozeným způsobem, nenásilně povědomí o kultuře Neslyšících a o okolnostech spojených s vadou sluchu, a to jak během vyučovacího procesu, tak i při společných mimoškolních aktivitách,*
- *jako plně kvalifikovaní učitelé nabízejí nové perspektivy a možnosti ve vzdělávacím procesu.“*

Na výchovně – vzdělávacím procesu v oboru Asistent zubního technika působí řada neslyšících a nedoslýchavých pedagogů. Tito pedagogové mají vysokoškolské vzdělání a jsou odborníky ve svém oboru.

4.4 Statistika a uplatnění absolventů na trhu práce

Absolventi oboru Asistent zubního technika získají nejen dobrý všeobecný přehled a odborné znalosti a dovednosti, ale také kontakty na přátele a odborníky, popřípadě na možné zaměstnavatele. V hlavním městě, kde škola sídlí, získají nespočet kulturních a sportovních zážitků.

„Absolvent studijního oboru Asistent zubního technika je po absolvování nástupní praxe schopen vykonávat činnost asistenta zubního technika ve všech typech stomatologických laboratoří a také ve specializované laboratoři k výrobě ušních tvarovek. Dále má absolvent tohoto oboru možnost pokračovat ve vzdělávání ve svém oboru na Vyšší odborné škole – obor Diplomovaný zubní technik a získat titul DiS...“
http://www.vymolova.cz/#!stredni_zdravotnicka_skola-ucebni_obory-asistent_zubniho_technika)

Bc. David Jorda, neslyšící zástupce střední školy, oslovil absolventy oboru Zubní technik, Asistent zubního technika, kteří studovali střední školu v letech 1999 – 2012 a zpracoval statistiku, ze které je zřejmé, jaké uplatnění tito absolventi našli.

Statistika absolventů Střední školy od roku 1999 do roku 2012 (Tab. 3):

Zaměstnání		
Celkový počet absolventů s maturitou	58	
Z nich na anketní otázky odpověděli	56	100 %
Pracující	47	83 %
Pracující v oboru zubní technik	18	32 %
Pracující mimo obor zubní technik	29	51 %
Studující bez pracovního úvazku	3	6 %
Nezaměstnaní	6	11 %
Další studium		
Absolvovali VŠ (Bc., Mgr.)	8	14 %
Studují nyní na VŠ (Bc., Mgr.)	6	11 %
Absolvovali VOŠ – diplomovaný zubní technik (DiS)	3	6 %
Studují nyní na VOŠ – diplomovaný zubní technik (DiS)	1	2 %

Tab. 3: Interní dokument střední školy (D. Jorda, 31. 10. 2012)

Ze statistiky vyplývá, že z celkového počtu absolventů nadpoloviční procento maturantů se zapojilo do pracovního procesu mimo svůj vystudovaný obor, třetina absolventů pracuje v přímo v oboru, vyrábějí tedy zubní náhrady v čistém a klidném prostředí zubní laboratoře. Další třetina dostudovala nebo studuje některou z vysokých nebo vyšších odborných škol.

ZÁVĚR

V této bakalářské práci jsem chtěla nastínit historii a současnost studijního oboru Asistent zubního technika při Střední škole pro sluchově postižené v Praze – Radlicích. V práci jsem osvětlila užívanou terminologii, popsala jsem rozdělení sluchových vad a diagnostiku a etiologii sluchového postižení. Nedílnou součástí práce je i komunikace osob se sluchovou vadou (totální komunikace, orální komunikace, bilingvální komunikace). V této bakalářské práci jsem zmínila také komunikační systémy sluchově postižených dle Zákona o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob a podrobněji se snažila specifikovat mateřský jazyk neslyšících, český znakový jazyk. V další části práce jsem nastínila možnosti vzdělávání sluchově postižených, popsala systém a typy škol pro sluchově postižené, které v současné době mohou v České republice sluchově postižení navštěvovat. Přístupy ve vzdělávání, které jsem popsala, se v jednotlivých školách liší. Uchazeči o studium na dané škole by se měli nejprve seznámit nejen s typem školy a oborem, který chtějí studovat, ale především mít informace, k jakému přístupu ve vzdělávání a komunikaci se daná škola přiklání. V současné době je trendem sluchově postižené integrovat do běžných škol, o tom jsem se zmínila v podkapitole o vzdělávání. Jádrem této bakalářské práce je kapitola zabývající se oborem Asistent zubního technika. Letos je to právě dvacet let, co vznikl obor, který je primárně určen sluchově postiženým žákům, kteří by chtěli získat maturitní vzdělání a být asistenty zubního technika. V této sekci se lze dozvědět o vzniku tohoto oboru, jeho historii, o restrukturalizaci oboru (původně se jednalo o obor Zubní technik, který se později podle směrnic Evropské unie změnil na obor Asistent zubního technika především kvůli standardům a sjednocení v oblasti vzdělávání) a jeho současném fungování. V současné době má střední školu pod vedením neslyšící zástupce, v historii je prvním neslyšícím zástupcem střední školy v České republice. Předností této střední školy z hlediska komunikace je především to, že zaměstnává tlumočnický českého znakového jazyka a každá vyučovací hodina je tlumočena do českého znakového jazyka nebo naopak, podle toho, zda-li pedagog je slyšící nebo neslyšící. Mluvený český jazyk a český znakový jazyk zde na střední škole „žijí“ rovnocenně vedle sebe. Nestává se, že by se studenti, pedagogové nebo případná návštěva potýkala s komunikační bariérou. Ojedinelé, ale velmi přínosné je i rozdělení studentů do skupin podle stupně sluchového postižení a jazykových a komunikačních preferencí v rámci výuky českého jazyka a cizího předmětu. Dále se lze v práci dočíst, proč je sluchově

postižený pedagog vzorem pro své sluchově postižené studenty a nahlédnout lze i do statistiky a uplatnění absolventů na trhu práce.

SEZNAM LITERATURY

BOGNER, T. 2011. *Povědomí slyšících pedagogů základních škol pro sluchově postižené v České republice o kultuře Neslyšících*: diplomová práce. Brno: Pedagogická fakulta

BULOVÁ, A. 1998. *Uvedení do surdopedie*. In PIPEKOVÁ, J. a kol.: Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido. 234 s. ISBN 80-85931-65-6.

FREEMAN, R. D., CARBIN, C. F., BOESE, R. J. 199 2. *Tvé dítě neslyší?* Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených. 359 s.

HORÁKOVÁ, R. 2012. *Sluchové postižení: úvod do surdopedie*. 1. vyd. Praha: Portál. 160 s. ISBN 978-80-262-0084-0.

HORÁKOVÁ R. 2006. *Uvedení do surdopedie*. In PIPEKOVÁ, J.: Kapitoly ze speciální pedagogiky, Brno: Paido. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.

HORÁKOVÁ, R. 2010. *Uvedení do surdopedie*. In PIPEKOVÁ, J.: Kapitoly ze speciální pedagogiky. 3. vyd. Brno: Paido. 401 s. ISBN 978-80-7315-198-0.

HRUBÝ, J. 1997. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu*. Praha: SEPTIMA. 240 s. ISBN 80-7216-006-0.

HRUBÝ, J. 1998. *Velký ilustrovaný průvodce neslyšících a nedoslýchavých po jejich vlastním osudu II*. Praha: Federace rodičů a přátel sluchově postižených, SEPTIMA. 328 s. ISBN 80-7216-075-3.

HUDÁKOVÁ, A. 2004. *Žáci s vadami sluchu u maturit?* Praha: Speciální pedagogika, č. 14. s. 177 – 198

JANOTOVÁ N., SVOBODOVÁ, K. 1998. *Integrace sluchově postiženého dítěte v mateřské a základní škole*. Praha: SEPTIMA. 64 s. ISBN 80-7216-050-8.

KOMORNÁ, M. 2008. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 87 s. ISBN 978-80-87218-18-1.

KRAHULCOVÁ, B. 2003. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum. 303 s. ISBN 80-246-0329-2.

LEJSKA, M. 2003. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido. 156 s. ISBN 80-7315-038-7.

MACUROVÁ, A. 1994. *Jazyk v komunikaci neslyšících* (Předběžné poznámky). Slovo a slovesnost, 55. s. 121 – 132

MACUROVÁ, A. 1996. *Proč a jak zapisovat znaky českého znakového jazyka*. Praha: Speciální pedagogika, 6. č. 1, s. 5 – 19

MACUROVÁ, A. 2001. *Poznáváme český znakový jazyk*. In: Speciální pedagogika, 11. č. 2. Praha. ISSN 1211 – 2720.

MLADOVÁ, P. (ed.) 2010. *Tlumočnick jako most mezi slyšícím zdravotnickým personálem a neslyšícím pacientem*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka. 64 s.

MOTEJZÍKOVÁ, J. 2003. *Poznáváme český znakový jazyk V*. In: Speciální pedagogika, č. 3. s. 218 – 226

POTMĚŠIL, M. 2000. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*, Praha: Fortuna. 70 s. ISBN 80-7168-744-8.

PULDA, M., LEJSKA, M. 1996. *Jak žít se sluchovou vadou*, Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. 78 s. ISBN 80-7013-226-4.

SERVUSOVÁ, J. 2008. *Kontrastivní lingvistika – český jazyk x český znakový jazyk*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka o.s. 60 s. ISBN 978-87153-07-9.

SOVÁK, M. 1972. *Nárys speciální pedagogiky*. Praha: SPN. 206 s.

STRNADOVÁ, V. 1998. *Hádej, co říkám, aneb Odezírání je nejisté umění*. Praha: Gong. 158 s. ISBN 0323-0732.

ŠLAPÁK, I., FLORIÁNOVÁ, P. 1999. *Kapitoly z otorhinolaryngologie a foniatrie*. Brno: Paido. 85 s. ISBN 80-85931-67-2.

VÍTKOVÁ, M. a kol. 2004. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido. 463 s. ISBN 80-7315-071-9.

Internetové odkazy:

Česká komora tlumočnicků českého znakového jazyka [online]. [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné na www: <<http://www.cktzj.com/eticky-kodex>>.

Langer, J. *Praktické aspekty integrace sluchově postižených dětí* [online]. [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné na www: <<http://www.uss.upol.cz/cz/celnove/profil/langer/clanky/2003-Prakticke.pdf>>.

Langer, J., Kučera, P. *Základy surdopedie* [online]. [cit. 18. 4. 2014]. Dostupné na www: <<http://kurzy-spp.upol.cz/CD/2/1-02.pdf>>.

Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené: Komunikace ve škole [online]. [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné na www: <http://www.vymolova.cz/#!/stredni_zdravotnicka_skola-komunikace_ve_skole>.

Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené: Obor Asistent zubního technika [online]. [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné na www: <http://www.vymolova.cz/#!/stredni_zdravotnicka_skola-ucebni_obory-asistent_zubniho_technika>.

Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené: Školní vzdělávací program [online]. [cit. 19. 4. 2014]. Dostupné na [www:](http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf)
<http://www.vymolova.cz/data/4_lety_svp_od_roku_2013.pdf>.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Mgr. Pavla Bognerová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Historie a současnost studijního oboru Asistent zubního technika při Střední škole pro sluchově postižené v Praze – Radlicích
Název v angličtině:	A Historical and Contemporary Look at the Study Programme of the Dental Technician's Assistant at the Secondary School for Hearing Impaired in Prague – Radlice
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá historií a současností studijního oboru Asistent zubního technika při Střední škole pro sluchově postižené v Praze – Radlicích. Vymezuje problematiku sluchově postižených, jejich komunikaci, v níž převažuje mateřský jazyk neslyšících – český znakový jazyk. V práci se lze dozvědět informace o historii této školy, o jejím profilu a oboru, který je na této škole možné studovat. Prioritou této školy je tlumočení výuky z mluveného jazyka do českého znakového jazyka a naopak.
Klíčová slova:	Sluchové postižení, komunikace, obor Asistent zubního technika, vzdělávání.
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis deals with the history of the secondary school program for the hearing-impaired called „Dental Technician's Assistant.“ This program is a part of the School for the hearing impaired in Prague – Radlice. It discusses the

	<p>problems of the hearing-impaired and their use of their mother tongue – Czech Sign Language – as the primary means of communication. A profile of this school is also provided, including its history and its specialization studies. A priority of this school is interpreting the classes between Czech Sign Language and spoken Czech.</p>
Klíčová slova v angličtině:	Hearing impairment, communication, specialization: Assistant of a dental technician, education.
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – Zákon o komunikačních systémech (Zákon č. 384/2008 Sb., v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.)</p> <p>Příloha č. 2 – Etický kodex České komory tlumočnicků znakového jazyka</p> <p>Příloha č. 3 – Vyhláška 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných</p> <p>Příloha č. 4 – Zásady spolupráce pedagoga a tlumočnicka</p> <p>Příloha č. 5 – Zásady v tlumočnické praxi</p>
Rozsah práce:	43 stran (bez příloh); cca 70 000 znaků (včetně mezer)
Jazyk práce:	český

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Zákon o komunikačních systémech (Zákon č. 384/2008 Sb., v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.)

Příloha č. 2 – Etický kodex České komory tlumočnicků znakového jazyka

Příloha č. 3 – Vyhláška 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Příloha č. 4 – Zásady spolupráce pedagoga a tlumočnicka

Příloha č. 5 – Zásady v tlumočnické praxi

Příloha č. 1 – Zákon o komunikačních systémech (Zákon č. 384/2008 Sb., v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.)

Zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

(platné znění ze dne 20.10.2008)

Sbírka zákonů

Předpis č. 155/1998 Sb., zdroj: SBÍRKA ZÁKONŮ ročník 1998, částka 54, ze dne 13.07.1998

155

ZÁKON

ze dne 11. června 1998

o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob

Změna: 384/2008 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

§ 1

Úvodní ustanovení

- (1) Tento zákon upravuje používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob jako jejich dorozumívacích prostředků.
- (2) Neslyšící a hluchoslepe osoby mají právo svobodně si zvolit z komunikačních systémů uvedených v tomto zákoně ten, který odpovídá jejich potřebám. Jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měly možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.

nadpis vypuštěn

§ 2

Definice základních pojmů

- (1) Za neslyšící se pro účely tohoto zákona považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem.

(2) Za hluchoslepé se pro účely tohoto zákona považují osoby se souběžným postižením sluchu a zraku různého stupně, typu a doby vzniku, u nichž rozsah a charakter souběžného sluchového a zrakového postižení neumožňuje plnohodnotný rozvoj mluvené řeči, nebo neumožňuje plnohodnotnou komunikaci mluvenou řečí.

§ 3

Komunikační systémy neslyšících a hluchoslepých osob

Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob se pro účely tohoto zákona rozumí český znakový jazyk a komunikační systémy vycházející z českého jazyka.

§ 4

Český znakový jazyk

(1) Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace.

(2) Český znakový jazyk je přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka, tj. znakovost, systémovost, dvojí členění, produktivnost, svébytnost a historický rozměr, a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.

(3) Český znakový jazyk může být využíván jako komunikační systém hluchoslepých osob v taktilní formě, která spočívá ve vnímání jeho výrazových prostředků prostřednictvím hmatu.

§ 5

zrušen

§ 6

Komunikační systémy vycházející z českého jazyka

(1) Komunikačními systémy neslyšících a hluchoslepých osob vycházejícími z českého jazyka jsou znakovaná čeština, prstová abeceda, vizualizace mluvené češtiny, písemný záznam mluvené řeči, Lormova abeceda, daktylografie, Braillovo písmo s využitím taktilní formy, taktilní odezírání a vibrační metoda Tadoma.

(2) Znakovaná čeština využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány jednotlivé znaky, převzaté z českého znakového jazyka. Znakovaná čeština v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob, které ovládají český jazyk.

(3) Prstová abeceda využívá formalizovaných a ustálených postavení prstů a dlaně jedné ruky nebo prstů a dlaní obou rukou k zobrazování jednotlivých písmen české abecedy. Prstová abeceda je využívána zejména k odhláskování cizích slov, odborných termínů, případně dalších pojmů. Prstová abeceda v taktilní formě může být využívána jako komunikační systém hluchoslepých osob.

- (4) Vizualizace mluvené češtiny je zřetelná artikulace jednotlivých českých slov ústy tak, aby bylo umožněno nebo usnadněno odezírání mluveného projevu osobami, které ovládají český jazyk a odezírání preferují jako prostředek své komunikace.
- (5) Písemný záznam mluvené řeči je převod mluvené řeči do písemné podoby v reálném čase. Pro potřeby hluchoslepých se písemný záznam provádí zvětšeným písmem nebo Braillovým písmem.
- (6) Lormova abeceda je dotyková dlaňová abeceda, při které se jednotlivá písmena vyznačují pomocí ustálených pohybů a dotyků prováděných na dlani a prstech ruky příjemce sdělení.
- (7) Daktylografika je vpisování velkých tiskacích písmen zpravidla do dlaně ruky příjemce sdělení.
- (8) Braillovo písmo s využitím taktilní formy umožňuje zobrazovat písmena abecedy ustálenými dotyky na dvou prstech jedné ruky nebo více prstech obou rukou příjemce sdělení s využitím kódového systému Braillova písma.
- (9) Taktilní odezírání je založeno na vnímání mluvené řeči pomocí odhmatávání vibrací hlasivek mluvčího.
- (10) Vibrační metoda Tadoma je založena na vnímání mluvené řeči pomocí odhmatávání vibrací hlasivek, pohybů dolní čelisti, rtů a tváří mluvčího.

nadpis vypuštěn

§ 7

Používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob

Neslyšící a hluchoslepé osoby mají právo na

- a) používání komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob,
- b) vzdělávání s využitím komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob,
- c) výuku komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob, kterou upravuje jiný právní předpis¹⁾.

§ 8

- (1) Neslyšící a hluchoslepé osoby mají při návštěvě lékaře, vyřizování úředních záležitostí a při zajišťování dalších nezbytných potřeb právo na tlumočnické služby zajišťující tlumočení v jimi zvoleném komunikačním systému uvedeném v tomto zákoně. Podmínky poskytování tlumočnických služeb stanoví jiný právní předpis²⁾.
- (2) Neslyšícím a hluchoslepým osobám, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby při soudním řízení poskytovány bezplatně.

(3) Neslyšícím a hluchoslepým žákům středních škol a neslyšícím a hluchoslepým studentům vyšších odborných škol a vysokých škol, kterým byly z důvodu úplné nebo praktické hluchoty nebo hluchoslepoty přiznány mimořádné výhody II. stupně (průkaz ZTP) nebo III. stupně (průkaz ZTP/P), jsou tlumočnické služby poskytovány bezplatně za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem.

§ 9

Rodiče, u jejichž dítěte byla diagnostikována praktická nebo úplná hluchota³) nebo hluchoslepota, mají právo na bezplatnou výuku v kursech komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.

§ 10

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví vyhláškou

- a) podmínky a rozsah tlumočnických služeb poskytovaných bezplatně neslyšícím a hluchoslepým žákům a studentům podle § 8 odst. 3,
- b) obsah a rozsah kurzů podle § 9.

ČÁST DRUHÁ

zrušena

§ 11

zrušen

ČÁST TŘETÍ

zrušena

§ 12

zrušen

ČÁST ČTVRTÁ

§ 13

Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení, s výjimkou § 8 až 12, které nabývají účinnosti dnem 1. ledna 1999.

Zeman v. r.

Havel v. r.

Tošovský v. r.

- 1) § 16 odst. 7 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 384/2008 Sb.
- 2) § 86a zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění zákona č. 155/1998 Sb.
 - 2) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) Vyhláška č. 207/1995 Sb., kterou se stanoví stupně zdravotního postižení a způsob jejich posuzování pro účely dávek státní sociální podpory, ve znění vyhlášky č. 156/1997 Sb.
- 3) Vyhláška č. 207/1995 Sb., kterou se stanoví stupně zdravotního postižení a způsob jejich posuzování pro účely dávek státní sociální podpory, ve znění vyhlášky č. 156/1997 Sb. a vyhlášky č. 62/2008 Sb.

Příloha č. 2 – Etický kodex České komory tlumočnicků znakového jazyka

Etický kodex České komory tlumočnicků znakového jazyka určuje základní povinnosti a práva tlumočnicků znakového jazyka při výkonu a v souvislosti s výkonem tlumočnické profese. Etický kodex tlumočnicků znakového jazyka je vytvořen za účelem naplnění práva Neslyšících na plnohodnotnou komunikaci.

Česká komora tlumočnicků znakového jazyka stanovila tyto základní principy etického chování k ochraně tlumočnicků znakového jazyka a jejich klientů:

- Profesionální tlumočnicků je osoba, která za úplatu převádí jednoznačně smysl sdělení z výchozího jazyka do jazyka cílového. Je mostem mezi slyšícím a neslyšícím účastníkem komunikace a jejich dvěma odlišnými jazyky a kulturami. Sám nic nevysvětluje, nepřidává ani neubírá. Tlumočí věrně způsob vyjádření, nemění význam ani obsah sdělení. Tlumočnicků se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace.
- Tlumočnicků následuje způsob komunikace preferovaný neslyšícím klientem.
- Tlumočnicků přijímá zásadně jen takové závazky, které odpovídají jeho schopnostem, kvalifikaci a přípravě. Nese plnou zodpovědnost za kvalitu své práce. Pokud tlumočnicků zjistí, že komunikace s daným neslyšícím klientem je nad jeho možnosti a schopnosti, tlumočení odmítne.
- Tlumočnicků přizpůsobuje své chování a oděv přiměřeně situaci, v jejímž rámci tlumočí.
- Tlumočnicků je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení neveřejných jednání.
- Tlumočnicků neodmítne klienta pro jeho národnost, rasu, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst.
- Tlumočnicků má právo odmítnout výkon své profese z důvodu pro něj špatných pracovních podmínek, nebo v případě, že by nedokázal být neutrální vůči tlumočenému sdělení, a poškodil tak klienta, svou osobu nebo profesi.
- Tlumočnicků sleduje vývoj své profese a její náplně u nás i ve světě, učí se znát kulturu Neslyšících, doplňuje své vědomosti týkající se problematiky sluchově postižených a cíleně zvyšuje svou profesionální úroveň.
- Tlumočnicků ctí svou profesi, usiluje o spolupráci s ostatními tlumočnicků při prosazování a obhajobě společných profesionálních zájmů.
- Členové České komory tlumočnicků znakového jazyka se vzájemně respektují.

Tlumočnicků zná etický kodex a dodržuje ho.

Příloha č. 3 – Vyhláška 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška 73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

VYHLÁŠKA
č. 73/2005 Sb.,
o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami
a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 7 odst. 3, § 19, § 23 odst. 3, § 26 odst. 4 a § 56 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon):

ČÁST PRVNÍ
OBECNÁ USTANOVENÍ

§ 1

(1) Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") mimořádně nadaných se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "běžná škola").

(2) Podpůrnými opatřeními při speciálním vzdělávání se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb¹⁾, zajištění služeb asistenta pedagoga²⁾, snížení počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka.

(3) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků.

(4) Za žáky s těžkým zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky považují žáci s těžkým zrakovým postižením, těžkým sluchovým postižením, těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením. Těmto žákům s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb náleží nejvyšší míra podpůrných opatření.

ČÁST DRUHÁ
SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

§ 2

Zásady a cíle speciálního vzdělávání

Speciální vzdělávání se poskytuje žákům, u kterých byly speciální vzdělávací potřeby zjištěny na základě speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením³⁾ a jejich rozsah a závažnost je důvodem k zařazení žáků do režimu speciálního vzdělávání. Speciální vzdělávání se poskytuje i žákům zařazeným do škol zřízených při školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy⁴⁾.

§ 3

Formy speciálního vzdělávání žáků se zdravotním postižením

(1) Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením⁵⁾ je zajišťováno

- a) formou individuální integrace,
- b) formou skupinové integrace,
- c) ve škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením (dále jen "speciální škola"),
nebo
- d) kombinací forem uvedených pod písmeny a) až c).

(2) Individuální integrací se rozumí vzdělávání žáka

- a) v běžné škole, nebo
- b) v případech hodných zvláštního zřetele ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(3) Skupinovou integrací se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.

(4) Žák se zdravotním postižením se přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám a možnostem a podmínkám a možnostem školy.

§ 4

Školy při zdravotnických zařízeních

(1) V mateřské a základní škole při zdravotnickém zařízení se mohou vzdělávat žáci se zdravotním oslabením nebo žáci dlouhodobě nemocní umístění v tomto zdravotnickém zařízení, pokud to jejich zdravotní stav umožňuje. Základní školy mohou poskytovat podle svých možností individuální konzultace ve všeobecně vzdělávacích předmětech i žákům středních škol umístěným v tomto zdravotnickém zařízení.

(2) K zařazení do školy při zdravotnickém zařízení se vyžaduje doporučení ošetřujícího lékaře a souhlas zákonného zástupce žáka. Rozsah a organizaci výuky žáka určuje ředitel školy po dohodě s ošetřujícím lékařem.

§ 5

Typy speciálních škol

Typy speciálních škol pro účely jejich označování⁶⁾ jsou:

- a) mateřská škola pro zrakově postižené, základní škola pro zrakově postižené, střední škola pro zrakově postižené (střední odborné učiliště pro zrakově postižené, odborné učiliště pro zrakově postižené, praktická škola pro zrakově postižené, gymnázium pro zrakově postižené, střední odborná škola pro zrakově postižené), konzervatoř pro zrakově postižené,
- b) mateřská škola pro sluchově postižené, základní škola pro sluchově postižené, střední škola pro sluchově postižené (střední odborné učiliště pro sluchově postižené, odborné učiliště pro sluchově postižené, praktická škola pro sluchově postižené, gymnázium pro sluchově postižené, střední odborná škola pro sluchově postižené),
- c) mateřská škola pro hluchoslepé, základní škola pro hluchoslepé,
- d) mateřská škola pro tělesně postižené, základní škola pro tělesně postižené, střední škola pro tělesně postižené (střední odborné učiliště pro tělesně postižené, odborné učiliště pro tělesně postižené, praktická škola pro tělesně postižené, gymnázium pro tělesně postižené, střední odborná škola pro tělesně postižené),
- e) mateřská škola logopedická, základní škola logopedická,
- f) mateřská škola speciální, základní škola praktická, základní škola speciální, odborné učiliště, praktická škola,
- g) základní škola pro žáky se specifickými poruchami učení, základní škola pro žáky se specifickými poruchami chování,
- h) mateřská škola při zdravotnickém zařízení, základní škola při zdravotnickém zařízení, základní škola speciální při zdravotnickém zařízení.

§ 6

Individuální vzdělávací plán

- (1) Individuální vzdělávací plán⁷⁾ se stanoví v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokým mentálním postižením, případně také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy.
- (2) Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
- (3) Individuální vzdělávací plán je součástí dokumentace žáka.
- (4) Individuální vzdělávací plán obsahuje:
 - a) údaje o obsahu, rozsahu, průběhu a způsobu poskytování individuální speciálně pedagogické nebo psychologické péče žákovi včetně zdůvodnění,
 - b) údaje o cíli vzdělávání žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, včetně případného prodloužení délky středního nebo vyššího odborného vzdělávání, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu konání závěrečných zkoušek, maturitních zkoušek nebo absolutoria,

- c) vyjádření potřeby dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci se žákem a její rozsah; u žáka střední školy se sluchovým postižením a studenta vyšší odborné školy se sluchovým postižením se uvede potřebnost nezbytných tlumočnických služeb a jejich rozsah⁸⁾, případně další úprava organizace vzdělávání,
- d) seznam kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů nezbytných pro výuku žáka nebo pro konání příslušných zkoušek,
- e) jmenovité určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka,
- f) návrh případného snížení počtu žáků ve třídě běžné školy, kde se žák vzdělává,
- g) předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu⁹⁾,
- h) závěry speciálně pedagogických, popřípadě psychologických vyšetření.

(5) Individuální vzdělávací plán je vypracován zpravidla před nástupem žáka do školy, nejpozději však 1 měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby.

(6) Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.

(7) Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem.

(8) Školské poradenské zařízení sleduje a dvakrát ročně vyhodnocuje dodržování postupů a opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu a poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu. V případě nedodržování stanovených opatření informuje o této skutečnosti ředitele školy.

(9) Ustanovení odstavců 6 a 7 se vztahují na změny v individuálním vzdělávacím plánu obdobně.

§ 7

Asistent pedagoga

(1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga²⁾ jsou pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází.

(2) Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga obsahuje název a sídlo právnické osoby, která vykonává činnost školy, počet žáků a tříd celkem, počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dosažené vzdělání asistenta pedagoga, předpokládanou výši platu nebo mzdy, zdůvodnění potřeby zřízení funkce asistenta pedagoga, cíle, kterých chce ředitel školy zřízením této funkce ve škole dosáhnout, a náplň práce asistenta pedagoga.

§ 8

Organizace speciálního vzdělávání

- (1) Forma a obsah speciálního vzdělávání žáka a míra podpůrných opatření se stanoví podle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáka.
- (2) Speciální vzdělávání a podpůrná opatření doporučená školským poradenským zařízením zabezpečuje škola ve spolupráci se školským poradenským zařízením.
- (3) Ve třídě mateřské školy samostatně zřízené pro děti se zdravotním postižením je rozsah výuky předmětů speciálně pedagogické péče nejvýše 3 hodiny denně.
- (4) Žáci se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají v základní škole nebo třídě základní školy samostatně určené pro tyto žáky, mohou mít na prvním stupni nejvýše 5 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 5 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování; na druhém stupni nejvýše 6 vyučovacích hodin v dopoledním vyučování a 6 vyučovacích hodin v odpoledním vyučování.
- (5) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách zřízených pro žáky se zdravotním postižením mohou být zařazeni žáci 2 i více ročníků.
- (6) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách určených pro žáky s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž 1 je asistent pedagoga.
- (7) Ve třídách, odděleních a studijních skupinách, ve kterých se vzdělává žák se zdravotním postižením, může se souhlasem ředitele školy a zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka působit osobní asistent, který není zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy.
- (8) Ve vybraných předmětech se žáci se zdravotním postižením v rámci svých možností mohou vzdělávat společně s ostatními žáky školy a být zapojeni do všech činností školy v době mimo vyučování.
- (9) Pro osoby s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem, které nezískaly základy vzdělání, může základní škola speciální organizovat kurzy k jejich získání.
- (10) Pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem lze zřídit přípravný stupeň základní školy speciální.

§ 9

Zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání

- (1) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 provádí ředitel školy na základě doporučení školského poradenského zařízení a souhlasu zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka.
- (2) Zařazení žáka se zdravotním postižením do některé formy speciálního vzdělávání podle § 3 může předcházet diagnostický pobyt tohoto žáka ve škole, do níž má být zařazen, a to v délce 2 až 6 měsíců.
 - (3) Dojde-li k významné změně speciálních vzdělávacích potřeb žáka se zdravotním postižením, zařazení tohoto žáka do režimu speciálního vzdělávání přezkoumá školské poradenské zařízení a případně navrhne úpravu tohoto režimu. V případě přeřazení do jiného vzdělávacího programu zařadí ředitel školy žáka do ročníku, který odpovídá dosaženým znalostem a dovednostem žáka.
 - (4) Pokud ředitel běžné školy nebo ředitel speciální školy nezařadí žáka se zdravotním postižením, který má povinnost plnit školní docházku, do některé z forem speciálního vzdělávání podle § 3, oznámí tuto skutečnost zákonnému zástupci žáka se zdravotním postižením, krajskému úřadu a obci, v níž má žák trvalý pobyt.

§ 10

Počty žáků

- (1) Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky se zdravotním postižením a třída ve škole při zdravotnickém zařízení má nejméně 6 a nejvíce 14 žáků s přihlédnutím k věku a speciálním vzdělávacím potřebám žáků. Třída, oddělení a studijní skupina zřízená pro žáky s těžkým zdravotním postižením má nejméně 4 a nejvíce 6 žáků.
- (2) K doplnění počtu žáků ve třídě, oddělení a studijní skupině stanoveného v odstavci 1 mohou být na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka zařazeni i žáci bez zdravotního postižení. Jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině podle odstavce 1.
- (3) Ředitel školy může dělit třídy, oddělení a studijní skupiny na skupiny v souladu se školním vzdělávacím programem, pedagogickými, hygienickými, ekonomickými a prostorovými podmínkami¹⁰⁾, požadavky na bezpečnost žáků a ochranu jejich zdraví a charakterem předmětu.
- (4) Ve třídě běžné základní nebo střední školy, v oddělení běžné konzervatoře a ve studijní skupině běžné vyšší odborné školy lze s přihlédnutím k rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb žáků individuálně integrovat nejvýše 5 žáků se zdravotním postižením.
- (5) Při odborném výcviku ve střední škole samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením se skupiny naplňují do počtu stanoveného zvláštním právním předpisem¹¹⁾, v ostatních případech se skupina při praktickém vyučování naplňuje do počtu 6 žáků.
- (6) Speciální škola a škola při zdravotnickém zařízení má nejméně 10 žáků.

§ 11

Péče o bezpečnost a zdraví žáků

- (1) V jedné skupině žáků se zdravotním postižením při koupání a plaveckém výcviku neplavců se zdravotním postižením připadají na 1 pedagogického pracovníka nejvýše 4 žáci; vyžaduje-li to zdravotní stav žáka, je možné ve škole při zdravotnickém zařízení a s žáky s těžkým zdravotním postižením konat plavecký výcvik individuálně.
- (2) Lyžařský výcvik provádí 1 pedagogický pracovník s nejvýše 8 žáky se zdravotním postižením. U žáků slabozrakých a žáků s tělesným postižením připadá na 1 pedagogického pracovníka nejvýše 6 žáků, u žáků nevidomých na 1 pedagogického pracovníka připadá 1 žák.
- (3) Přesahuje-li počet žáků při akci mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání¹²⁾, počet žáků stanovený na příslušnou třídu nebo skupinu, zabezpečí ředitel školy dozor další zletilé osoby, která je způsobilá k právním úkonům a je v pracovněprávním vztahu k právnické osobě, která vykonává činnost školy.
- (4) Ředitel speciální školy může pro žáky se zdravotním postižením zajistit léčebně preventivní a rehabilitační péči.

ČÁST TŘETÍ

VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ MIMOŘÁDNĚ NADANÝCH

§ 12

- (1) Mimořádně nadaným žákem se pro účely této vyhlášky rozumí jedinec, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých rozumových oblastech, pohybových, uměleckých a sociálních dovednostech.

- (2) Zjišťování mimořádného nadání žáka provádí školské poradenské zařízení.
- (3) Pro mimořádně nadané žáky může ředitel školy vytvářet skupiny, ve kterých se vzdělávají žáci stejných nebo různých ročníků v některých předmětech.

§ 13

Individuální vzdělávací plán

(1) Vzdělávání mimořádně nadaných žáků se může uskutečňovat podle individuálního vzdělávacího plánu, který vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů psychologického vyšetření a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění vzdělávacích potřeb mimořádně nadaného žáka.

(2) Individuální vzdělávací plán je součástí dokumentace žáka.

(3) Individuální vzdělávací plán obsahuje:

- a) závěry psychologických vyšetření, která blíže popisují oblast, typ a rozsah nadání a vzdělávací potřeby mimořádně nadaného žáka, případně vyjádření registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost,
- b) údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické nebo psychologické péče mimořádně nadanému žákovi,
- c) vzdělávací model pro mimořádně nadaného žáka, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsob hodnocení, úpravu zkoušek,
- d) seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů,
- e) určení pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o mimořádně nadaného žáka,
- f) personální zajištění úprav a průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka,
- g) určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání mimořádně nadaného žáka a pro zajištění spolupráce se školským poradenským zařízením,
- h) předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků nad rámec prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle zvláštního právního předpisu⁹⁾.

(4) Individuální vzdělávací plán je vypracován po nástupu mimořádně nadaného žáka do školy, nejpozději však do 3 měsíců po zjištění jeho mimořádného nadání. Individuální vzdělávací plán může být doplňován a upravován v průběhu školního roku.

(5) Za zpracování individuálního vzdělávacího plánu odpovídá ředitel školy. Individuální vzdělávací plán se vypracovává ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem.

(6) Ředitel školy seznámí s individuálním vzdělávacím plánem zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka, který tuto skutečnost potvrdí svým podpisem.

(7) Určený pedagogický pracovník školy sleduje průběh vzdělávání mimořádně nadaného žáka a poskytuje společně se školským poradenským zařízením podporu žákovi i jeho zákonným zástupcům.

§ 14

Přeřazení do vyššího ročníku

(1) Ředitel školy může přeřadit mimořádně nadaného žáka do vyššího ročníku bez absolvování předchozího ročníku na základě zkoušky před komisí, kterou jmenuje ředitel školy.

(2) Komise je nejméně tříčlenná a tvoří ji vždy:

- a) předseda, kterým je zpravidla ředitel školy nebo jím pověřený učitel,
- b) zkoušející učitel, jímž je vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti, v prvním až pátém ročníku základního vzdělávání vyučující daného ročníku,
- c) přísedící, kterým je učitel vyučující předmětu dané vzdělávací oblasti.

(3) Termín konání zkoušky stanoví ředitel školy v dohodě se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem. Není-li možné žáka ze závažných důvodů ve stanoveném termínu přezkoušet, stanoví ředitel školy náhradní termín zkoušky.

(4) Žák může v 1 dni skládat jen 1 zkoušku.

(5) Ředitel školy stanoví obsah, formu a časové rozložení zkoušky s ohledem na věk žáka. Zkouška ověřuje vědomosti a dovednosti umožňující žákovi plynulý přechod do vyššího ročníku a je zaměřena na jednotlivý předmět nebo vzdělávací oblast.

(6) Výsledek zkoušky určí komise hlasováním. V případě rovnosti hlasů rozhodne hlas předsedy.

(7) O zkoušce se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka.

(8) Ředitel školy sdělí výsledek zkoušky prokazatelným způsobem zákonnému zástupci žáka nebo zletilému žákovi.

(9) Za neabsolvovaný ročník nebude žákovi vydáno vysvědčení. V následujících vysvědčeních se na zadní straně uvede, které ročníky žák neabsolvoval.

ČÁST ČTVRTÁ

SPOLEČNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 15

Pokud tato vyhláška nestanoví jinak, vztahují se na speciální vzdělávání žáků a vzdělávání žáků mimořádně nadaných obecné předpisy upravující oblast předškolního, základního, středního a vyššího odborného vzdělávání.

§ 16

(1) Pokud učební plány a učební osnovy vydané podle dosavadních právních předpisů a konkretizované školou neobsahují části nebo údaje, u kterých tato vyhláška stanovuje, aby byly stanoveny školním vzdělávacím programem, ředitel školy je doplní s platností od 1. září 2005.

(2) Podle § 10 se postupuje od 1. září 2005. Do té doby se postupuje podle dosavadních právních předpisů.

§ 17

Zrušuje se vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách.

§ 18

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem jejího vyhlášení.

VYHLÁŠKA č. 147/2011 Sb.

ze dne 25. května 2011,

kteřou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy stanoví podle § 7 odst. 3, § 19, § 23 odst. 3, § 26 odst. 4 a § 56 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění zákona č. 383/2005 Sb. a zákona č. 49/2009 Sb.:

Čl. I

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, se mění takto: 1. § 1 včetně poznámek pod čarou č. 1 a 2 zní:

"§ 1

- (1) Vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen "žák") se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen "speciální vzdělávání") a vzdělávání žáků mimořádně nadaných se uskutečňuje s využitím vyrovnávacích a podpůrných opatření. (2) Vyrovnávacími opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním se pro účely této vyhlášky rozumí využívání pedagogických, popřípadě speciálně pedagogických metod a postupů, které odpovídají vzdělávacím potřebám žáků, poskytování individuální podpory v rámci výuky a přípravy na výuku, využívání poradenských služeb školy a školských poradenských zařízení, individuálního vzdělávacího plánu a služeb asistenta pedagoga~2). Škola tato opatření poskytuje na základě pedagogického posouzení vzdělávacích potřeb žáka, průběhu a výsledků jeho vzdělávání, popřípadě ve spolupráci se školským poradenským zařízením. (3) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání žáků se zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, kompenzačních, rehabilitačních a učebních pomůcek, speciálních učebnic a didaktických materiálů, zařazení předmětů speciálně pedagogické péče, poskytování pedagogicko-psychologických služeb~1), zajištění služeb asistenta pedagoga~2), snížení počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující speciální vzdělávací potřeby žáka. (4) Podpůrnými opatřeními při vzdělávání mimořádně nadaných žáků se pro účely této vyhlášky rozumí využití speciálních metod, postupů, forem a prostředků vzdělávání, didaktických materiálů, poskytování pedagogicko-psychologických služeb, nebo jiná úprava organizace vzdělávání zohledňující vzdělávací potřeby těchto žáků. (5) Za žáky s těžkým zdravotním postižením se pro účely této vyhlášky považují žáci s těžkým zrakovým postižením, s těžkým sluchovým postižením, s těžkým tělesným postižením, s těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným

postížením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo středně těžkým, těžkým či hlubokým mentálním postižením. Těmto žákům s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb náleží nejvyšší míra podpůrných opatření. (6) Za žáka se sociálním znevýhodněním se pro účely poskytování vyrovnávacích opatření podle odstavce 2 považuje zejména žák z prostředí, kde se mu nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání včetně spolupráce zákonných zástupců se školou, a žák znevýhodněný nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka.

2. V § 3 odstavec 4 zní: "(4) Žák bez zdravotního postižení se nevzdělává podle vzdělávacího programu pro vzdělávání žáků se zdravotním postižením.". 3. V § 3 se doplňuje odstavec 5, který zní: "(5) Žák bez zdravotního postižení se výjimečně a pouze po dobu nezbytně nutnou pro vyrovnání jeho znevýhodnění může vzdělávat ve škole, třídě či studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením, pokud

a) jde o žáka se zdravotním znevýhodněním, který při vzdělávání v běžné škole i při zohledňování individuálních vzdělávacích potřeb a uplatňování vyrovnávacích opatření podle § 1 odst. 2 celkově selhává, a pokud to vyžaduje jeho zájem; ustanovení § 9 odst. 1 platí obdobně. Nejméně jedenkrát za školní rok škola posoudí, zda důvody pro vzdělávání žáka podle věty první trvají; pokud tyto důvody pominuly, navrhne zákonnému zástupci žáka nebo zletilému žákovi návrat do původní nebo jiné běžné školy, třídy nebo studijní skupiny,

b) jde o žáka se sociálním znevýhodněním, který při vzdělávání v běžné škole i při zohledňování individuálních vzdělávacích potřeb a uplatňování vyrovnávacích opatření podle § 1 odst. 2 celkově dlouhodobě selhává, a pokud to vyžaduje jeho zájem; ustanovení § 9 odst. 1 platí obdobně. Žák se sociálním znevýhodněním může být do školy, třídy či studijní skupiny zařazen nejdéle na dobu 5 měsíců; po dobu, po kterou je žák takto zařazen, zůstává žákem původní školy."

4. V § 6 odst. 4 se písmeno f) zrušuje. Dosavadní písmena g) a h) se označují jako písmena f) a g). 5. V § 7 odstavec 1 zní: "(1) Hlavními činnostmi asistenta pedagoga~2) jsou: a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,

b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,

c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,

d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání."

6. V § 8 se na konci textu odstavce 5 doplňují slova ", popřípadě i prvního a druhého stupně".

7. V § 8 odstavec 6 zní: "(6) Ve třídách a studijních skupinách zřízených pro žáky s těžkým zdravotním postižením a ve třídách škol při psychiatrických léčebnách mohou zabezpečovat výchovně vzdělávací činnost souběžně 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž alespoň 1 je asistent pedagoga.". 8. V § 8 se odstavec 10 zrušuje.

9. V § 9 odstavce 1 a 2 znějí: "(1) Žáka lze zařadit do školy, třídy nebo studijní skupiny zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo převést do vzdělávacího programu upraveného pro žáky se zdravotním postižením jen:

a) na základě písemného doporučení školského poradenského zařízení, jehož součástí je navržení konkrétních podpůrných opatření,

b) po projednání se zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem, včetně poskytnutí srozumitelného poučení podle přílohy k této vyhlášce; přiměřeného poučení se dostane také nezletilému žákovi,

c) s informovaným souhlasem uděleným zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem na formulář zpracovaný podle přílohy k této vyhlášce v případě základního vzdělávání."

(2) Zařazení žáka podle odstavce 1 může předcházet diagnostický pobyt. Diagnostický pobyt trvá, jde-li o zařazení do formy vzdělávání podle § 3 odst. 1 písm. a) nebo b), 2 až 6 měsíců, a jde-li o zařazení do formy vzdělávání podle § 3 odst. 1 písm. c) nebo d), 1 až 3 měsíce. Po dobu diagnostického pobytu zůstává žák žákem původní školy. Ustanovení § 9 odst. 1 se použije obdobně. O průběhu diagnostického pobytu vydá školské poradenské zařízení zletilému žáku nebo zákonnému zástupci žáka zprávu a doporučení obsahující návrhy vzdělávání žáka. Zpráva a doporučení se vydávají nejpozději do 30 dnů ode dne ukončení diagnostického pobytu." 10. V § 9 se odstavec 4 zrušuje. 11. V § 10 odstavec 2 zní: "(2) Do třídy nebo studijní skupiny zřízené pro žáky se zdravotním postižením mohou být na základě žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka a písemného doporučení školského poradenského zařízení zařazeni i žáci s jiným typem zdravotního postižení nebo se zdravotním znevýhodněním. Jejich počet nepřesáhne 25 % nejvyššího počtu žáků ve třídě nebo studijní skupině podle odstavce 1. Ustanovení § 3 odst. 4 a 5 a § 9 odst. 1 nejsou dotčena." 12. V § 10 odst. 4 se za slova "tříde běžné" vkládá slovo "mateřské,". 13. Doplňuje se příloha, která zní:

"Příloha k vyhlášce č. 73/2005 Sb.

(Příloha není v digitální podobě)

Čl. II

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 1. září 2011.

Ministr:

Mgr. Dobeš v. r.

1) Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb.

2) § 2 odst. 2 písm. f) zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. § 16 odst. 9 školského zákona."

ZÁSADY SPOLUPRÁCE PEDAGOGA A TLUMOČNÍKA

Vymezení rolí:

- Spolupráce mezi pedagogem a tlumočnickem se především řídí základními pravidly (pedagogickými, tlumočnickými i obecně společenskými). Vzájemná spolupráce je vždy postavená na oboustranné důvěře.
- Pedagog i tlumočnick jsou si rovni. Každá z těchto profesí má své specifické postavení a funkci, z nichž vyplývá podoba vzájemné spolupráce pedagoga a tlumočnicka.
- Pedagog je v týmu odborníkem na vyučovaný předmět, je zodpovědný za probíranou látku, zvolenou metodu výuky a přípravu materiálů na konkrétní vyučovací hodinu.
- Tlumočnick je v týmu odborníkem na komunikaci, je zodpovědný za adekvátnost zvoleného překladu i za logistické uspořádání účastníků během komunikační situace.
- Tlumočnick je v komunikační situaci zprostředkovatelem sdělení, sám do situace aktivně nevstupuje, k situaci se nevyjadřuje (z jiné než tlumočnické pozice) ani po skončení tlumočení. Tlumočnick má právo vyjádřit se k prospěchu a chování studentů tehdy, pokud to nějakým způsobem souvisí s tlumočením.
- Tlumočnick je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení. Tlumočnick může informovat o komunikaci a dění, ve které byl přítomen jako účastník komunikace, nikoli jako tlumočnick.
- Během vyučování učitel komunikuje se žáky vždy za přítomnosti tlumočnicka.
- V případě nepřítomnosti tlumočnicka zajistí koordinátor tlumočnicků nebo vedení školy jeho zástup (jiného tlumočnicka českého znakového jazyka).
- Není-li ve škole přítomen jiný tlumočnick, pedagog nevyučuje, hodina odpadá, nebo zadá za přítomnosti jiného tlumočnicka studentům samostatnou práci.
- V případě nepřítomnosti pedagoga zajistí vedení školy jeho zástup (jiného pedagogického pracovníka).
- Není-li ve škole přítomen jiný pedagogický pracovník, tlumočnick žádným způsobem nevyučuje, ani nezadává samostatnou práci, neboť není oprávněnou osobou k zastupování pedagogického pracovníka školy. Vyučovací hodina odpadá.

Spolupráce před vyučováním:

- Učitel s dostatečným předstihem seznámí tlumočnicka s látkou, kterou bude studentům vykládat a předá tlumočnickovi podklady pro přípravu (materiály, které pro studenty připravil – včetně testů, prezentaci, kterou bude v hodině využívat a další dostupné materiály týkající se výuky – učebnice, pracovní listy, slovníky, mapy, videa atd.).
- Dále seznámí tlumočnicka s cíly vyučovací hodiny.
- Příprava pro tlumočnicka musí obsahovat:
 - informace o struktuře vyučovací hodiny (zkoušení, výklad látky, text atp.)

- nosné téma vyučovací hodiny (odkaz na kapitolu v učebnici, kterou má tlumočnick k dispozici, odkaz na webovou stránku, téma zpracované učitelem v tištěné nebo v elektronické podobě atd.)
- materiály, se kterými bude pedagog během výuky pracovat (testy, obrázky, grafy, power-pointová prezentace atd.), včetně těch, které jsou učeny pro samostudium žáků
- V případě potřeby poskytne pedagog tlumočnickovi konzultaci nad tématem vyučovací hodiny.
- Tlumočnick a pedagog si domluví základní pravidla spolupráce ve výuce (kde budou sedět/stát atd.).

Spolupráce při vyučování:

- Pedagog a tlumočnick přicházejí do třídy společně a společně jsou přítomni také po celou dobu výuky (pokud pedagog potřebuje opustit učebnu, tlumočnick ho následuje).
- Pedagog s tlumočnickem by měli být během výuky co nejbližší u sebe, aby žáci mohli pohodlně sledovat oba, v případě, že to z nějakého důvodu není možné, stanoví neoptimálnější rozmístění tlumočnick.
- Za průběh hodiny je zodpovědný pedagog – garantuje obsah, metodické a didaktické zpracování, řídí vzniklou diskusi, vyvolává studenty, hodnotí jejich odpovědi atd.
- Tlumočnick odpovídá za srozumitelnost a obsahovou adekvátnost svého projevu, následuje cíle vytyčené pedagogem.
- Dále zodpovídá za to, že komunikační situace bude pro všechny účastníky komunikace jasná a přehledná. Jestliže během výuky vzniknou nevhodné komunikační podmínky, které tlumočnickovi technicky nebo jinak znemožní adekvátně tlumočit veškeré sdělované informace, má právo situaci zastavit. Během celého vyučování musí všichni účastníci komunikace rozumět tomu, co se ve třídě odehrává.
- Tlumočnick se nesnaží být aktivním účastníkem komunikace, a to po celou dobu výuky - tzn. vyhýbá se soukromým rozhovorům se studenty/žáky a pedagogem nejen během výkladu, ale i při testech, v průběhu samostatné práce atd.
- Tlumočnick tlumočí vše, co říká pedagog/student „nahlas“. V případě, že pedagog nemá zrakový kontakt se studenty, tlumočnick netlumočí (pokud student o komunikaci neusiluje).
- Tlumočnick se může během tlumočení domlouvat se žáky/neslyšícím pedagogem o vhodném použití konkrétních znaků, musí však – v případě, že se jedná o komunikaci se žáky - na to vždy upozornit učitele.

Spolupráce po vyučování:

- Pedagog a tlumočnick společně zhodnotí průběh hodiny, formulují – každý v souladu se svou rolí v hodině – chyby nebo nejasnosti, problematické situace, apod., ke kterým v průběhu hodiny došlo. Společně se je snaží odstranit.

Příprava materiálů pro tlumočnicka:

- Přípravu tlumočnicka obdrží nejpozději 3 dny předem. Přípravy na vyučování, které je v první pracovní den v týdnu, obdrží tlumočnicka nejpozději v poslední pracovní den předcházejícího týdne v 8:00 ráno.
- Tlumočnicka má právo **odmítnout** tlumočení, na které neměl možnost se připravit (nedostal od pedagoga materiály včas, tzn. v předem smluveném termínu, případně nebyly materiály dostatečné, tzn. nesplňovaly výše uvedené parametry). Za těchto okolností nese plnou zodpovědnost za zrušenou výuku pedagog. Další postup je řešen s vedením školy.

ZÁSADY V TLUMOČNICKÉ PRAXI

Popis práce tlumočnicka:

- Tlumočnick je osoba, která z výchozího jazyka do jazyka cílového převádí obsah sdělení, přičemž respektuje odlišnost jazyků a kultur účastníků komunikace a při převodu sdělení je zohledňuje.
- Tlumočnick tlumočí věrně obsah a způsob vyjádření účastníků komunikace, do obsahu sdělení nic nepřidává, ani z něj nic neubírá. Tlumočnick není aktivním účastníkem komunikace.
- Tlumočnick se žádným způsobem nevyjadřuje k prospěchu a chování studentů, pokud to nějakým způsobem nesouvisí s tlumočením. Do situace, kterou tlumočí, nevstupuje, k situaci se nevyjadřuje ani po skončení tlumočení.
- Tlumočnick je vázán mlčenlivostí, která se týká všeho, co se dozví během tlumočení. Tlumočnick může informovat o komunikaci a dění, ve které byl jako účastník komunikace, nikoli jako tlumočnick.
- Tlumočnick se připravuje na každou vyučovací hodinu po stránce obsahové i jazykové na základě materiálů, které obdržel od pedagoga. V případě potřeby využije konzultací s pedagogem nad obsahem učiva, jazykové otázky konzultuje s některým z kolegů tlumočnicků, nebo neslyšících pedagogů.
- Tlumočnick přizpůsobuje oděv situaci. Je oblečen do tmavého oblečení, aby byl jeho projev dobře přístupný a viditelný.
- Tlumočnick během výuky i mimo ni spolupracuje s pedagogem dle pokynů obsažených v dokumentu Zásady spolupráce pedagoga a tlumočnicka.

Vzdělávání tlumočnicka:

- V rámci své tlumočnické profese tlumočnick spolu se svými kolegy zvyšuje úroveň svého tlumočnického výkonu formou monitoringu (tlumočnických náhledů a supervizí), dále diskutuje aktuální problémy na pravidelných tlumočnických schůzkách.
- Tlumočnick je seznámen s dalšími dokumenty týkajícími se jeho profese, sleduje vývoj své profese a reaguje na něj, doplňuje si své vědomosti týkající se vlastní profese a cíleně zvyšuje svou profesní úroveň.

Další povinnosti tlumočnicka:

- Tlumočnick je povinen být přítomen na pracovišti 15 minut před začátkem vyučovací hodiny.
- Pokud se tlumočnick nemohl z nějakého objektivního důvodu na tlumočení výuky připravit, je povinen informovat o této skutečnosti pedagoga a svého nadřízeného, aby mohl být této skutečnosti přizpůsoben obsah výuky.
- Tlumočnick je povinen účastnit se provozní části pedagogických porad a vyjadřovat se k organizačním záležitostem, které se týkají chodu školy, případně jeho pracovní pozice a záležitostmi s nimi souvisejícími.
- Tlumočnick se aktivně neúčastní klasifikační části pedagogické rady.
- Tlumočnick je povinen aktivně se účastnit pravidelných setkání tlumočnického týmu.
- Tlumočnick je povinen odpovídat na pracovní e-maily v pracovních dnech do 24 hodin, v době víkendu první následující pracovní den, případně být k zastížení na mobilním telefonu. Totéž platí v době vedlejších a hlavních prázdnin (mimo dny čerpání řádné dovolené).
- V případě, že tlumočnick nebude z nějakého důvodu k zastížení (a nečerpá řádnou dovolenou), s dostatečným předstihem o této skutečnosti informuje svého nadřízeného.

Práva tlumočnicka:

- Tlumočnick má právo **nepřijmout** tlumočení v situacích, ve kterých by mohlo dojít k poškození klientů (žáků, studentů, pedagogů, rodičů atd.) a to z důvodu obtížného charakteru situace (maturitní zkouška, komisionální zkouška, přijímací pohovor atd.), případně z důvodu, kdy je tlumočnick v situaci, která bude tlumočena, osobně zainteresován.
- Tlumočnick má právo **odmítnout** tlumočení, na které neměl možnost se připravit (nedostal od pedagoga materiály včas, tzn. v předem smluveném termínu). Za těchto okolností nese plnou zodpovědnost za zrušenou výuku pedagoga. Další postup je řešen s vedením školy.